Byutvikling Åkrehamn

Rapport fra gruppearbeid

Karmøy Kommune 2013

Åkrehamn Utviklingsforum

Innholdsfortegnelse

1 Innledning 4
1.1 Takk 4
1.2 Prosjektets organisasjonsstruktur og sammensetning 5
1.2.1 Organisasjonskart 5
1.2.2 Prosjektdeltakere og bidragsytere 6
1.2.3 Rapporten tilgjengelig på nettet 6

2 Trafikk- og arealplan 7
2.1 Innledning 7
2.2 Trafikk- og vegnett 8
2.2.1 Innspill fra arbeidsgruppe Trafikk- og arealplan 8

2.2.2 Innspill fra Norconsult 8
2.2.3 Hovedvegnett - forslag fra Norconsult 9
2.2.4 Forlengelse av Engvegen og Rådhusvegen 10
2.2.5 Klæhaugvegen, tilknytning til Fv. 47 11
2.2.6 Rindavegen 11
2.2.7 Kaien - Strandavegen 11
2.2.8 Sykkel og gangveger 12
2.3 Arealplan 19
2.3.1 Innledning 19
2.3.2 Sentrumskjernen 19
2.3.3 Søndre bydel 20
2.3.4 Bolig 21
2.3.5 Kultur 21
2.3.6 Helse- og behandlingstilbud 21
2.3.7 Kollektivtilbud 21
2.3.8 Buss 21
2.3.9 Båtforbindelse 21
2.3.10 Parkering 21
2.3.11 Fortau, sykkel- og gangstier 21
2.3.12 Grønnstruktur og tilgang til marka 21

3 Byrom, signatur og grønnstruktur 22
3.1 Fokusområde og avgrensing 22
3.2 Gruppens utfordringer 22
3.3 Brukere av byrom 22
3.4 Eksisterende byrom 22
3.5 Hvilke forbedringer ønskes for eksisterende byrom? 24
3.5.1 Åkrasanden 24
3.5.2 Sentrumsparken 24
3.5.3 Torget 26
3.5.4 Kaien 26
3.5.5 Gangforbindelse mellom Kaien og Stong 27
3.5.6 Moloene 29
3.5.7 Sittegruppe ved den nye kirken 29
3.5.8 Varden på Snartaberg 29
3.5.9 Diverse lekeplasser 29
3.6 Nye byrom og turstier 30
3.6.1 Byrom og festivalplass ved Karmøy kulturhus 31
3.6.2 Tjøsvollvatnet 32
3.6.3 Tursti langs elv 33
3.6.4 Idéforslag til tiltak ved Tjøsvollvatnet - naturreservat 36
3.6.5 Idéforslag til tiltak ved Tjøsvollvatnet - brygge 37
3.6.6 Idéforslag – Åkravegen løkkepark 38
3.6.7 Tjøsvoll vest 40
3.6.8 Grunnvikjå 40
3.6.9 Liane 40
3.6.10 Teikjen 40
3.6.11 Killingtjernet 40
3.7.1 Belysning 41
3.7.2 Møblering 41
3.7.3 Skilting 41
3.8 Skulpturer 41
3.9 Grønnstruktur 41
3.10 Allmenninger 41
3.11 Historiske steder 41
3.12 Prioriteringer 42
3.12.1 Grønnstrukturanalyse for Åkrehamn, viktig med grunnlag/oversikt 43

4 Næring og handel 44
4.1 Innledning 44
4.2 Arbeidsgruppens temaer, ideer og forslag til tiltak 45
4.2.1 Byen Åkrehamn 45
4.2.2 Hvordan bør byen utvikle seg med tanke på handelslokalisering? .. 45
4.2.3 Visualisering med tillatt bygningshøyde 14,5 meter 48
4.2.4 Konsekvenser for handelsnæringen av en fremtidig omkjøringsveg 52
4.2.5 Utforming av Næringsområder 52
4.2.6 Båndbyen 52
4.2.7 Kultur, grøntområder og idrett 52
4.2.8 Infrastruktur i Sentrum 53
4.2.9 Boligområder i sentrum av Åkrehamn 53
4.2.10 Idéforslag for torget 54
4.2.11 Idéforslag til miljøgate - forprosjekt, bør bearbeides videre 57

5 Kultur 59
5.1 Karmøy kulturhus – tilbud for alle aldersgrupper 59
5.1.1 Kultur, trivsel, tilhørighet, helse, omsorg 59
5.1.2 Den kulturelle skolesekken 60
5.1.3 Den kulturelle spaserstokken 60
5.1.4 Samarbeid mellom kultur- og opplæringssektoren 60
5.1.5 Kultur og næring 60
5.1.6 Kulturbygg 60
5.1.7 Desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg 60
5.1.8 Oppsummering 60
5.1.9 Kulturhusprosjekt i regi av Åkrehamn Utviklingsforum 62
5.1.10 Utredning Karmøy kulturhus 64
5.1.11 Tilleggsutredning Karmøy kulturhus 64
5.1.12 Mandat og målsetting for tilleggsutredning for Karmøy kulturhus 64
5.2 Reiseliv 65
5.2.1 Innledning 65
5.2.2 Hva har Åkrehamn å by på? 65
5.2.3 Forslag til tiltak 65
5.3 Nyere historie, kystkultur og kulturvern 66
5.3.1 Kulturminner og kulturmiljø 66
5.3.2 Utfordringer 66
5.4 Sagahistorie og fornminner 68
5.4.1 Innledning, kulturminner og historie fra førreformatorisk tid 68
5.4.2 Tre båtgraver fra vikingtid 68
5.4.3 Tre (fire?) bautasteiner fra vikingtiden. 69
5.4.4 Åkra kirkested 69
5.4.5 Åkragårdens frie stilling og maktgrunnlag i vikingtid/middelalder 69
5.4.6 Hva kan historie og kulturminner brukes til? 69
5.4.7 Forslag til tiltak 70
5.4.8 Kart med stedsangivelser 70
5.5 Lag og foreninger 73
5.5.1 Fjellag 73
5.5.2 Speiderbevegelsen 73
5.5.3 Karmøy kulturhus 73
5.5.4 Skolekorps 73
5.5.5 Tilbud i Åkra idrettslag 73
5.5.6 Utfordringer 73
5.6 Tros- og menighetsliv i Åkrehamn 73
5.6.1 I historisk perspektiv 73
5.6.2 Åkra gamle kirke 73
5.6.3 Åkra kirke 73
5.6.4 Åkra bedehus 74
5.6.5 Ådland bedehus 74
5.6.6 Bedehuset Ljosheim på Sevland 74
5.6.7 Salen pinsemenighet 74
5.6.8 Saron, Den frie evangeliske forsamling 74
5.7 Naturopplevelser i grenselandet natur og kultur 76
5.7.1 Bakgrunn 76
5.7.2 Foreslåtte tiltak 76
5.7.3 Åkrasanden-området, utsnitt fra kommuneplan 77

1 Innledning

1.1 Takk

Prosjektet og aktiviteten i arbeidsgruppene hadde en god start, og referatene fra møtene viste tidlig at det ble diskutert og arbeidet med mye spennende. Stort engasjement, arbeidsglede og et ønske om et fremtidsrettet resultat som vil kunne bidra til en gunstig samfunns- og byutvikling har vært gjennomgående for prosjektet.

Mange er berettiget en takk for sitt bidrag til byutviklingsprosjektet. Her nevnes deltakerne i arbeidsgruppene, kommunens representanter, Kulturhusplan AD, Norconsult og Rogaland Fylkeskommune. Arbeidet er ledet og koordinert av Åkrehamn Utviklingsforum. En annen viktig gruppering, deltaker og bidragsyter har vært Åkrehamn Vekst.

Takk til alle for verdifulle bidrag til dette «mulighetenes prosjekt».

Jan Birger Medhaug

Juni 2013

KARMØY KOMMUNE

Åkrehamn Utviklingsforum

ÅKRE HAMN VEKST

ROGALAND FYLKESKOMMUNE

1.2 Prosjektets organisasjonsstruktur og sammensetning

1.2.1 Organisasjonskart

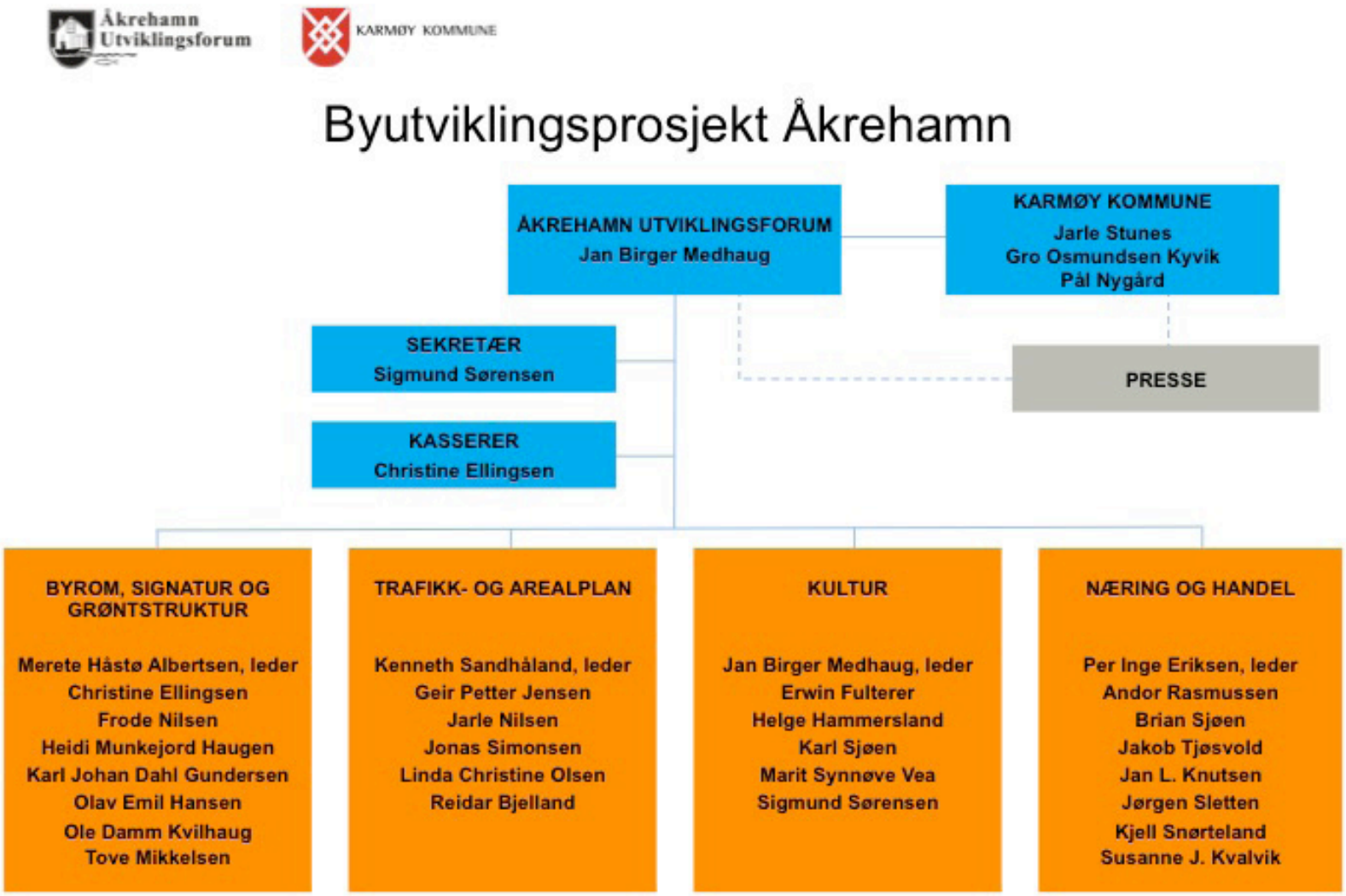

1.2.2 Prosjektdeltakere og bidragsytere

Leder
Jan Birger Medhaug

Pressekontakt
Jan Birger Medhaug

Sekretær
Sigmund Sørensen

Kasserer
Christine Ellingsen

Byrom, signatur og grønnstruktur
Merete Håstø Albertsen, leder
Christine Ellingsen
Frode Nilsen
Heidi Munkejord Haugen
Karl Johan Dahl Gundersen
Olav Emil Hansen
Ole Damm Kvilhaug
Tove Mikkelsen

Trafikk- og arealplan
Kenneth Sandhåland, leder
Geir Petter Jensen
Jarle Nilsen
Jonas Simonsen
Linda Christine Olsen
Reidar Bjelland

Kultur
Jan Birger Medhaug, leder
Erwin Fulterer
Helge Hammersland
Karl Sjøen
Marit Synnøve Vea
Sigmund Sørensen

Næring og handel
Per Inge Eriksen, leder
Andor Rasmussen
Brian Sjøen
Jakob Tjøsvold
Jan L. Knutsen
Jørgen Sletten
Kjell Snørteland
Susanne J. Kvalvik

Karmøy kommune
Jarle Stunes
Gro Osmundsen Kyvik
Pål Nygård

Åkra menighet
Sokneprest Lars Harald Tjøstheim

Kulturhusplan AD
Rune Olav Håndlykken

Norconsult
Peter Sonnenberg
May Britt Vikingstad
Sissel Anita Hovland
John R. Haavik

Layout
Kristian Endresen

1.2.3 Rapporten tilgjengelig på nettet

Denne rapporten kan lastes ned fra:

karmøy.kommune.no
nyekulturhuset.no
akrehamn-vekst.no

2 Trafikk- og arealplan

2.1 Innledning

Åkrehamn er et tradisjonelt senter på vestsiden av Karmøy. Når det skal planlegges for fremtiden og en videre utvikling, er det viktig å se tilbake i historien og søke å forstå hvorfor mennesker i tidligere tider valgte å slå seg ned nettopp her. Hvilke kvaliteter var det de så her, og hvordan har de formet og påvirket kulturen og landskapet her gjennom århundrene?

Går vi 10.000 år tilbake i tid lå innlandsisen tykk over hele Skandinavia. I eldre steinalder dro jegere på de europeiske slettene nordover langs elveløpene på jakt etter reinsdyr og vilt, og vi finner spor etter dem på Utvikgrend og andre steder i Rogaland. Etter som innlandsisen smeltet steg det opp av havet et vakkert landskap med gode havner og hvite strender i det området som nå er blitt Åkrehamn og Vest Karmøy.

En god havn nær rike fiskeressurser i kombinasjon med et lettdrevet jordbruksland gjorde at folk slo seg til her og har satt sitt preg på landskapet gjennom flere tusen år.

I Åkrehamn bodde strandsittere, husmenn og bønder som drev fiske og landbruk i kombinasjonsdrift. De store sildefiskeriene på slutten av 1800-tallet førte med seg ny velstand og kapital, og det ble bygget sjøhus og boliger. Ettersom folketallet økte, har optimisme og vekst gjort at Åkrehamn utviklet seg til den byen vi har i dag.

Åkra kirkesokn har siden 1600-tallet omfattet bygdene Åkra, Ådland, Sevland og Vea, eller det som nå er sone 2 i kommuneplanen. Den nye byen Åkrehamn er det naturlige senteret på Vest-Karmøy og har også kommunedelsenterfunksjoner for bygdene i sonen. Kommunikasjonsmessig og arealplanmessig bør en se helhetlig på området slik det også er gjort når det er laget kommuneplaner og kommunedelplan for ny omkjøringsveg. I forbindelse med dette byutviklingsprosjektet har det vært naturlig å konsentrere trafikk- og arealplandelen til det området som har stedsidentiteten Åkrehamn. Selv om gamle stedsgrenser er i ferd med å viskes ut, kan en si at Åkrehamn strekker seg fra Tjøsvoll bru i nord til Sandane/ Mosbron i sør.

I stedsanalysen gjennomført av Karmøy kommune i 2010, defineres sentrumsområdet til å ligge mellom ungdomsskolen i sør, kaien i vest og Coop Prix i nord. Amfisenteret omtales som en satellitt. Åkrehamn har et langstrakt sentrumsområde, der både Krossen, kaien og Amfi-senteret har viktige sentrumsfunksjoner. Ved slike avstander blir det gjerne til at en bruker bil heller enn at en sykler eller går mellom tilbudene. Stedet blir preget av biltrafikk og asfalterte parkeringsplasser heller enn attraktive byrom hvor det er godt å oppholde seg.
Når en skal planlegge for en framtidig byutvikling i Åkrehamn, kan det derfor være gunstig å snevre inn sentrumsområdet noe og konsentrere sentrumsutviklingen til området mellom kirken, Coop Prix og kulturhuset.
Ved å legge til rette for en videreutvikling av handelstilbud i denne indre sentrumskjernen rundt Krossen, vil det kunne skapes et sentralt byrom som fremmer vekst og utvikling, og samtidig ligger sentralt i forhold til havneområdet, skole- og kulturområdene i sør og boligområdene rundt.
Her må det også være plass til kollektivtrafikk og sykkelparkering for å sikre mulighetene for gode og miljøvennlige kommunikasjoner til de andre byene og tettstedene på Haugalandet. På denne måten kan Åkrehamn utvikles til et framtidsrettet og bærekraftig bysentrum og et godt bo- og oppvekstområde.

2.2 Trafikk- og vegnett

Her følger en mer detaljert beskrivelse over de tiltak som foreslås utført for å bedre trafikkflyt og trafikksikkerhet for sentrale deler av Åkrehamn.

2.2.1 Innspill fra arbeidsgruppe Trafikk- og arealplan

- Fastlegge ny hovedvegstruktur med tilførselsveger fra den nye omkjøringsvegen i øst.
- Klæhaugvegen (parallellveg) og en forlengelse av Engvegen øst for Coop Prix og Krossen vil fortsatt være like viktig å få på plass.
- Den nye nordre tilførselsvegen bør knyttes med X-kryss til Rådhusvegen.
- Parallellveg langs Fv. 47 sør for gamlekirken bør på sikt fjernes og erstattes av bygg og miljøgate.
- Miljøgateprosjektet Fv. 47 gjennom Åkrehamn er fortsatt like aktuelt (20 mill. avsatt til dette i Haugalandspakken.
- Det må defineres et godt gang- og sykkelvegnett supplert med gode fortau.

2.2.2 Innspill fra Norconsult

- Utvikling av hovedveger kan planlegges og realisere også før omkjøringsvegen er ferdig bygd
- Vesentlig at parallelvegene nord-sør realiseres
- Engvegen er regulert og kan i prinsippet påbegynnes
- Utbygging Tjøsvoll Øst - Nylandvegen - Heia kan gi intern forbindelse nord til Heia og avlastning av nordre del av Fv. 47 gjennom sentrum
- Klæhaugvegen er viktig for tilgrensende sentrumskvartaler

2.2.3 Hovedvegnett - forslag fra Norconsult

Overordnet gatestruktur for hele Åkrehamn, samt omkjøringsvegen

- X-kryss med Rådhusvegen må vurderes nærmere
- Videreføring av Klæhaugvegen til Tostemvegen (Tjøsvoll) bør vurderes
- Omkjøringsvegen viser tilknytning til Grindhaugvegen i sør og Åkravegen/Engvegen/Klæhaugvegen før kryss med Fv. 47 i nord
- Nye boligområder i nordøst må få adkomst fra Tostemvegen/Nylandsvegen med nytt kryss med Fv. 47 lenger øst

Overordnet gatestruktur for hele Åkrehamn, samt omkjøringsvegen
Illustrasjon: Norconsult

2.2.4 Forlengelse av Engvegen og Rådhusvegen

Engvegen må forlenges fra krysset med Åkravegen 'A' til Tostemvegen 'B' (ref. Fig. 1.) i tråd med allerede eksisterende godkjente reguleringsplaner for dette. Dette er viktig for å få avlastet Fv. 47 i sentrumskjernen av Åkrehamn.

Videre anbefales Rådhusvegen forlenget og knyttet til forlengelse av Engvegen (ref. Fig. 2). Trafikale hensyn her bør prioriteres i forhold til bebyggelse 'C' slik at gaten går i mest mulig rett linje frem til tilknytningspunktet på Engvegen 'D'. Dette tilknytningspunktet 'D' anser arbeidsgruppen også som et naturlig knutepunkt for tilknytningsveg til den framtidige omkjøringsvegen og en rundkjøring bør da etableres her.

I gjeldende reguleringsplaner er det skissert en rundkjøring i krysset Rådhusvegen - Fv. 47 'E' (ref. Fig. 3).
Etter arbeidsgruppens mening er det ikke ønskelig med en rundkjøring her, da dette er plasskrevende og ikke så praktisk for å lage gode løsninger for fotgjengere. Det anbefales derfor å se på en løsning med ordinært kryss. Dette vil også være mer praktisk i forhold til videre utvikling av næringsbygg i sentrumskjernen.

Fig. 1. Forlengelse Engvegen

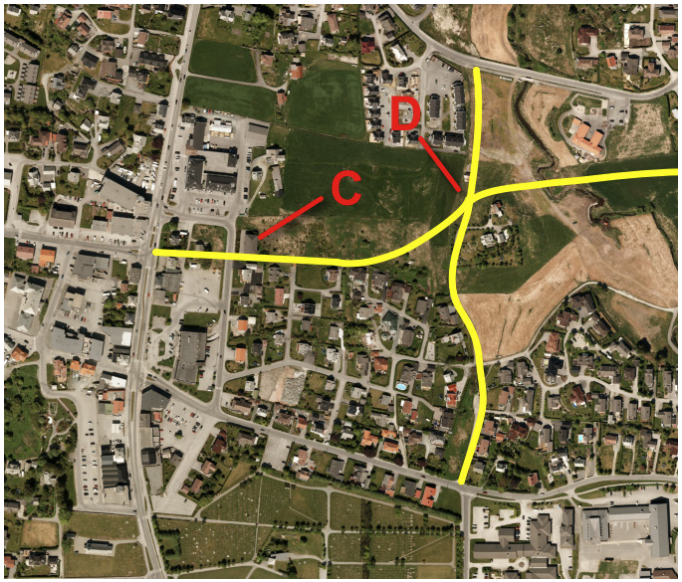

Fig. 2. Forlengelse Rådhusvegen med kryssing av forlengelse Engvegen

Fig 3. Krysset Rådhusvegen - Fv. 47

2.2.5 Klæhaugvegen, tilknytning til Fv. 47

Klæhaugvegen er i dag stengt i sør og tilknyttet Fv. 47 i nord med en 90 graders sving rett før.
Den anbefales åpnet med tilknytning til Fv. 47 i sør 'F' (ref. Fig. 4) og tilknyttet forlengelse av Rådhusvegen (ref. Fig. 3) med ordinært kryss i nord.

2.2.6 Rindavegen

Rindavegen er stengt for gjennomkjøring 'H' (ref. Fig. 6) og bør vurderes åpnet for å bedre fremkommelighet til et område som er under stadig utbygging og vekst.

2.2.7 Kaien - Strandavegen

Dagens løsning hvor Strandavegen er enveiskjørt et kort stykke i starten fra kaien 'I' (ref. Fig. 7) oppleves ikke som et godt alternativ. Løsningen medfører at trafikken i praksis heller går gjennom de nyetablerte boligområdene på Røysane/Grimsbytunet. Det anbefales derfor at enveiskjøringen fjernes ved at en ser på et alternativ med en parallell trase gjennom Grunnvikvegen.

Fig. 4 Forlengelse Klæhaugvegen med tilknytning til Fv. 47

Fig. 6. Rindavegen åpning for gjennomkjøring

Fig. 7. Enveiskjøring fjernes Kaien-Strandavegen

2.2.8 Sykkel og gangveger

Hoved-sykkelvegnett
Stedsanalysen viser at det kun er to strekninger langs kommunale veger som har gang- og sykkelveg.

Det er gang- og sykkelveg langs Fv. 47 gjennom Åkrehamn med unntak av en fortausstrekning på Sevland. Det er også gang- og sykkelveg den første km langs vestre Veaveg.

Det er forholdsvis lite trafikk på kommunale veger og sykling kan skje i vegbanen.

Barn og "trygghetssyklister" kan benytte fortau. Det er fortau langs de fleste hovedvegene.

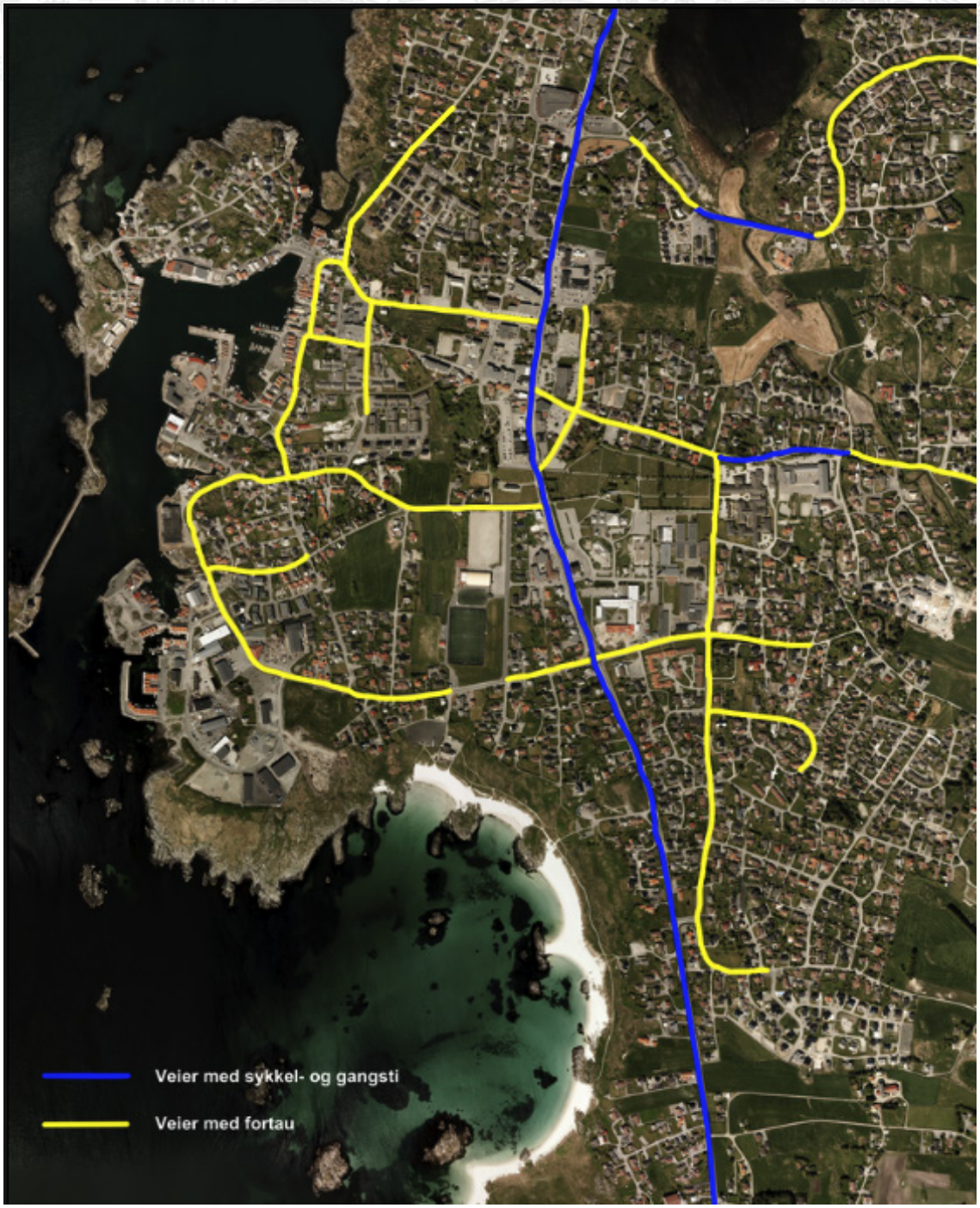

Deler av vegnettet i Åkrehamn har mangler mht. framkommelighet og tilrettelegging for gående og syklende. Her er nevnt noen av de tiltakene arbeidsgruppen mener bør prioriteres.

Det bør etableres sykkel/gangveg på østsiden av Fv. 47 mellom Coop Prix-bygget og Tostemvegen (ref. 'J' Fig. 8).

Videre bør det etableres sykkel- og gangveg på Slettebøvegen forbi Åkra gamle kirke (ref. 'K' Fig. 9).

Fig. 8. Sykkel og gangvei Østside Fv. 47 Coop Prix - Tostemvegen

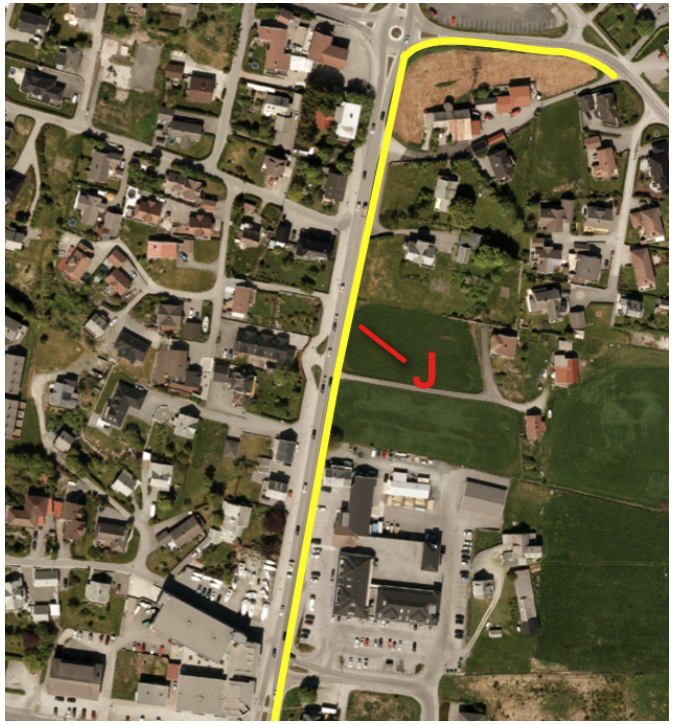

Fig. 9. Sykkel- og gangvei Slettebøvegen forbi gml. kirke

På nordsiden av Åkravegen fra krysset Klæhaugvegen og fram til Grindhaug Skole, bør et markert sykkel- og gangfelt opparbeides (ref. 'M' Fig. 10).

Fig. 10. Åkravegen gangvei til Grindhaug skole

På Stongvegen forbi idrettsbanen i sør mangler det sykkel/gangfelt. Dette er en veg med en del tungtrafikk og bør prioriteres (ref. 'L' Fig. 11).

Fig. 11 Stongvegen gangvei sør for idrettsanlegg

Tjøsvollvegen fra krysset Grunnvikvegen til Fv. 47 i nord mangler sykkel/gangfelt (ref. 'N' Fig. 12).

Fig. 12. Tjøsvollvegen mangler gangvei til Fv. 47

Åkrehamn sentrum
Det mangler viktige grønne gangforbindelser fra Sentrumsparken mot Torget i øst, mot barneskole og kulturhus i nord og mot idrettsanlegg i sør.

Det bør etableres en grønn, sammenhengende gangforbindelse fra idrettsanlegget gjennom parken frem til skole og kulturhus.
Det bør etableres en trafikksikker gangforbindelse fra Sentrumsparken mot Torget.

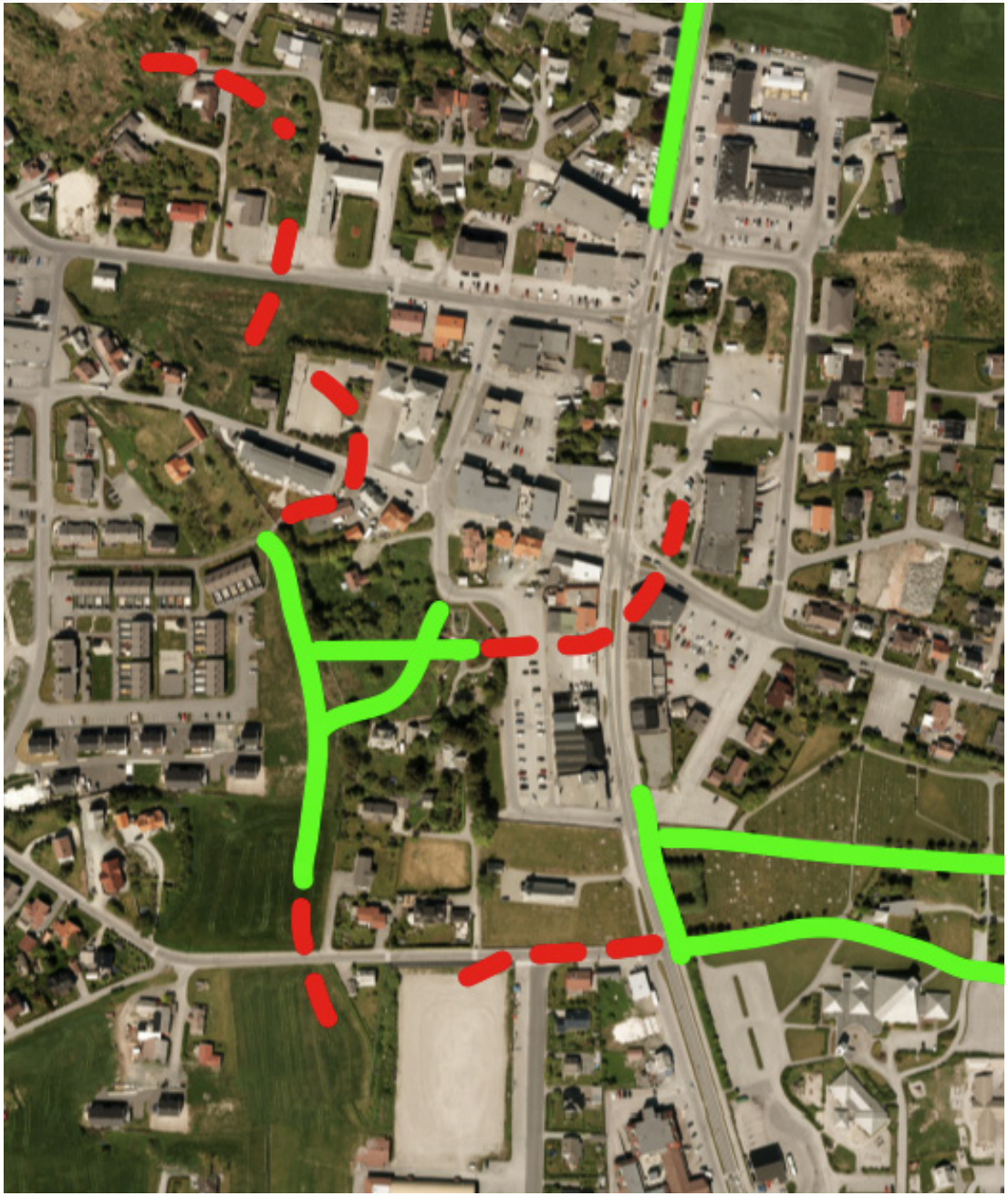

Åkrehamn øst
Det er opparbeidet gang- og sykkelveg langs barneskole og frem til kirke og ungdomsskole. Men det mangler viktige grønne gangforbindelser fra grøntområdet langs Ånå frem til barneskole og fra gangveg langs kirkegård frem til idrettsanlegg.

Dette er viktige gangforbindelser for barn og unge for daglig myk transport.

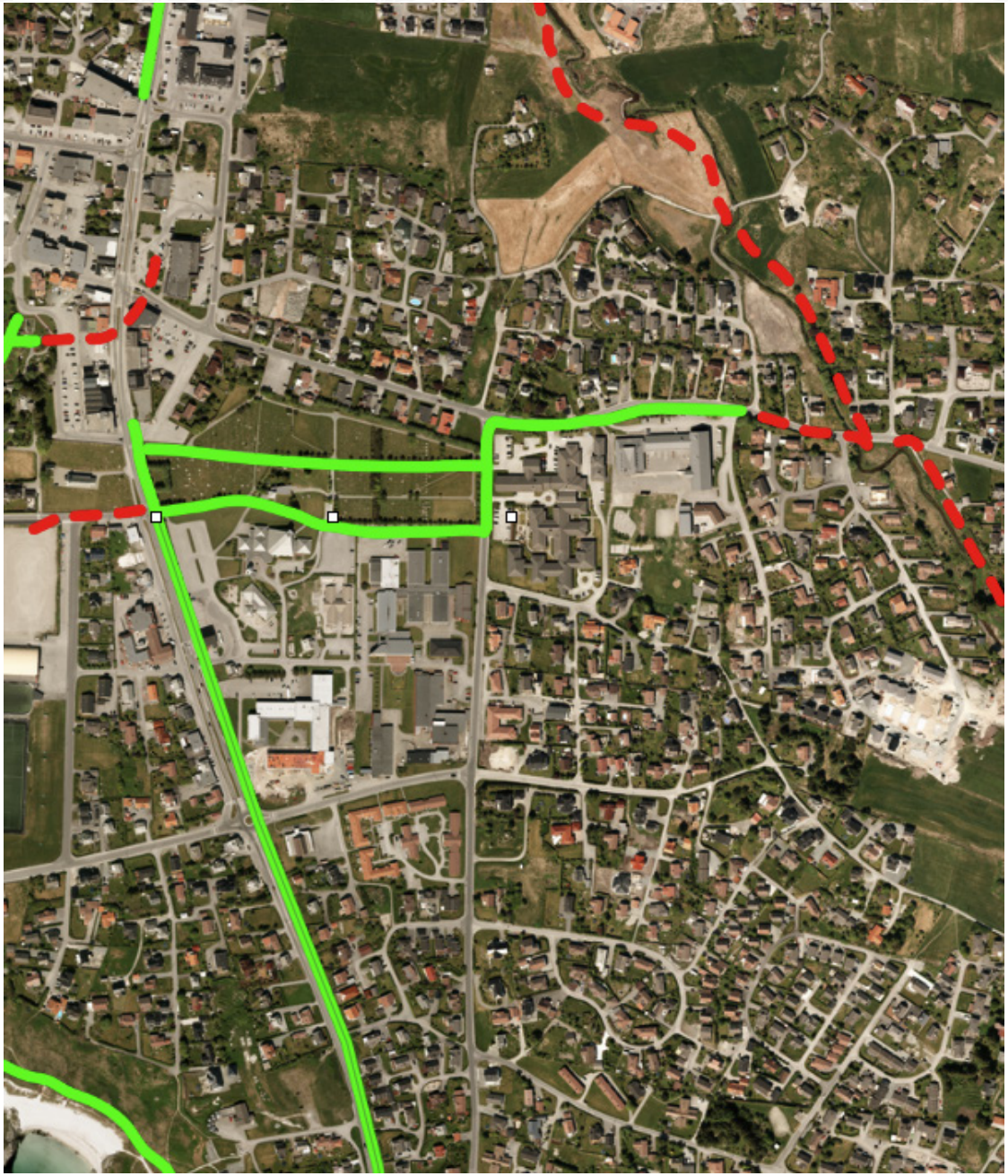

Sandane
Det mangler viktige grønne gangforbindelser fra idrettsanlegg frem til Sandane og fra Sandane frem til utmarksområdene ved Ådland.

Det foreligger planer om å opparbeide turveg, Kyststien, fra Sandane og langs Stongneset.

I tillegg bør det også opparbeides turveg videre sørover mot Ådland.

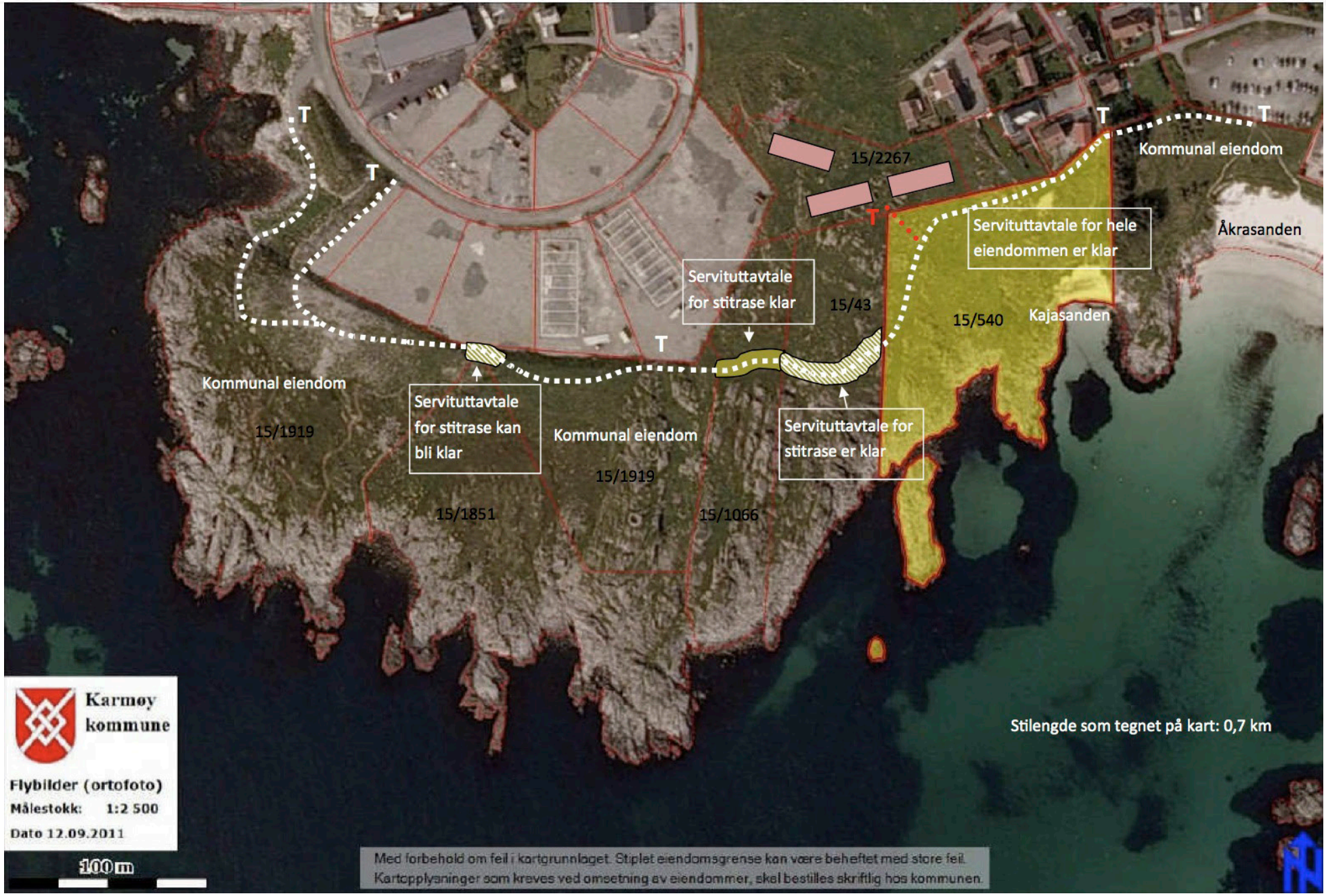

Den planlagte kyststien i Stong

2.3 Arealplan

2.3.1 Innledning

Det sentrale spørsmålet er hvordan arealene i Åkrehamn bør disponeres med tanke på å fremme en god samfunns- og sentrumsutvikling.
En framtidig arealplan eller kommunedelplan for sone 2 og Åkreham vil måtte ha fokus på stedsutvikling, miljø og effektiv arealutnyttelse basert på en helhetlig analyse av samfunnsbehovene. Ved å bygge på historien og de naturgitte forholdene må det legges til rette for en stedsutvikling og samfunnsutvikling som er god og bærekraftig.

Det må skapes en by og et sentrum der mennesker trives. Et sted som innbyggerne er stolte av og hvor folk ønsker å bosette seg. Der det er gode barnehager, skoler og kulturtilbud i barn og unges nære oppvekstmiljø.
Karmøy kommune har en desentralisert skolestruktur. I forbindelse med byutviklingen er det viktig å sikre lokalisering for skolene i tråd med boligbygging og befolkningsvekst.

Det må skapes et sted som fremmer trivsel og utvikling for alle samfunnsgrupper, og der det er kulturtilbud som passer de mange. Et sted som gir grunn til optimisme og utvikling av servicetilbud og arbeidsplasser. Der det er friområder og en sammenhengende grønnstruktur som gir muligheter for fysisk aktivitet og god folkehelse. Der det er trafikksikkert og trygt og godt å bli gammel.

2.3.2 Sentrumskjernen

I den indre sentrumskjernen bør det tilrettelegges for handel og opplevelser sammen med aktiviteter på kulturhuset. Krossen bør revitaliseres som sentrum med miljøgatekvaliteter, gangveger og byrom mellom Torget, Sentrumsparken, Coop Prix og kulturhuset. Det bør være handelstilbud og butikker i de første etasjene, og gjerne sentrumsnære leiligheter i 2., 3. og 4. etasje.
Det bør også vurderes areal til eldreboliger eller omsorgsboliger for bevegelseshemmede nær sentrum.

Endringer i eksisterende veger og gater
I stedsanalysen er det registrert gang- og sykkelveg langs Fv. 47 gjennom Åkrehamn sentrum. Det dreier seg imidlertid delvis om fortau som er skiltet for gang og sykkeltrafikk.

En del kommunale veger - også definert som hovedveger - er skiltet som 30-km-soner. Dette kan videreføres med tiltak.

2.3.3 Søndre bydel

I området sør for sentrum er offentlige tjenestetilbud hovedfunksjonen med videregående skole, ungdomsskole, kirke og idrettsarenaer.
Her finner en butikker og spisesteder i kvartalene mellom skolene og idrettsområdet. Dette området for handel og service bør beholdes slik at det tilrettelegges for transformasjon og videreutvikling av kvartalene.
Trafikksikkerheten i hele området bør forbedres.
Området avsatt til offentlig formål vest for idrettsanleggene bør utvides slik at det bedre tilrettelegges for en framtidig barneskole. Med den befolkningsveksten man har i Åkrehamn vil det være behov for økt skolekapasitet.
Bygging av en ny og større barneskole på en større tomt nær eksisterende idrettsanlegg, vil gi rom for utvikling av en god skole med tilfredsstillende leke- og uteoppholdsarealer.

Åkrehamn vidaregåande skole
Foto: Sigmund Sørensen

2.3.4 Bolig

Sentrumsområdene er omgitt av både eldre og nyere boligområder. Det ligger allerede arealreserver i kommuneplanen, og en ny omkjøringsveg vil gi ytterligere boligområder i sone 2. Det bør bygges leiligheter og konsentrerte boliger nær sentrumsbebyggelsen, og gis plass for bygging av nye eneboliger i lengre avstand fra sentrum. Det kan være gunstig å transformere og oppruste eksisterende bygningsmasse heller enn å spre funksjoner og bygge på nye arealer langt fra sentrum. Transformasjon er viktig både i sentrumsområdene og områdene rundt havnebassenget. Havneområdet som for få år siden var preget av fiskebåter og fiskeribasert industri og service, har fått endrede funksjoner ettersom mange bedrifter er flyttet til Husøy og andre industriområder. Nærhet mellom bosted og arbeidssted er mindre viktig i dagens samfunn. Endringen fra industriområde til bolig- og fritidsområde har vært positiv og styrket Åkrehamn som et attraktivt boligområde.

2.3.5 Kultur

De sentrale områdene rundt Karmøy kulturhus og den gamle barneskolen bør beholdes til offentlig formål. En utvidelse av kulturhuset og funksjoner knyttet til helse og omsorg kan være en fremtidig bruksmulighet.

2.3.6 Helse- og behandlingstilbud

Områdene rundt Åkra bu- og behandlingsheim, helsesenteret og legevakten bør fortsatt være offentlig formål. Det må vurderes hvor mange sykehjemsplasser og omsorgsboliger vi trenger i framtida og hvor de skal lokaliseres. Det er viktig at tilbud til eldre og funksjonshemmede blir lokalisert sentralt, nær kollektivtilbud og der det er muligheter for kulturtilbud og utendørs opphold i lune parker og grøntområder.

2.3.7 Kollektivtilbud

Det bør sikres arealer for en sentrumsnær kollektivterminal med hovedstopp nær Krossen. Det bør etableres flere busstopp langs fylkesvegen og bussen bør gå i en ring rundt sentrumsområdene slik at bevegelseshemmede og eldre slipper å bevege seg over lange strekninger.

2.3.8 Buss

Dagens situasjon er slik at busstrafikk stort sett er sentrert langs Fv. 47 og med noe skoletrafikk om Engvegen. I stedsanalysen står det at 5 minutt gange er en grense for å ta bussen. Ved en omlegging av vegstrukturen slik som foreslås her, og spesielt etter at den nye omkjøringsvegen er bygd, vil det være naturlig å se på alternative busstraséer. Åkrehamn er arealmessig delt mellom en «offentlig» del i sør med skoler, barnehager, idrettsanlegg og helsetilbud, og en næringsdel sentralt og nord i sentrumskjernen. Med utgangspunkt i 5-minuttregelen vil en større, sentral holdeplass ikke være dekkende for hele området. Man bør her heller se på en løsning med to sentrale tilknytningspunkter for kollektivtrafikk, og da en naturlig busstrase i forhold til dette.

2.3.9 Båtforbindelse

I dag har man ikke lenger rutebåtforbindelse mellom Karmøy og Utsira. Men kommunene har flere fellestjenester, eksempelvis brann og politi. For å oppnå kortere reisetid for rutebåten vil Tjøsvoll/Sevland være et naturlig tilknytningspunkt for en båtforbindelse. Det er gjennomført prøveturer som viser at overfarten avhengig av eksakt anløpssted tar ca. 45 min mot dagens 70 min mellom Utsira og Haugesund. Dette vil kunne gi to ekstra turer pr. dag og kortere reisetid.
Utsiras befolkning vil gis bedre mulighet til dagpendling og kortere veg til videregående skoler i Åkrehamn og Kopervik. For Åkrehamn vil dette kunne gi økt handel, og for Karmøy en naturlig tilknytning mot nabokommunen i vest.

2.3.10 Parkering

Parkeringsdekningen i Åkrehamn er god, men biler og asfaltflater setter sitt preg på store områder. Framtidige parkeringsplasser i sentrum bør vurderes plassert i underetasjen av nye bygg. Det bør bygges mindre parkeringsplasser med vegetasjonsbelter rundt disse heller enn store asfaltflater.

2.3.11 Fortau, sykkel- og gangstier

Det er generelt sett et stort behov for at det tilrettelegges bedre for fotgjengere og syklister i Åkrehamn. På steder med tilsvarende trafikkmengde er det vanlig med fortau eller gangveg på begge sider av vegbanen. Gangveg eller fortau på begge sider bør prioriteres og da særlig ved Amfi-senteret, langs Idrettsvegen, Stongvegen og Åkravegen.

2.3.12 Grønnstruktur og tilgang til marka

En sammenhengende grønnstruktur, slik det tilrettelegges for i gjeldende kommuneplan, anses som viktig å få på plass. Grøntområdene bør ha gode forbindelser til gang- og sykkelvegene gjennom sentrumsområdene. Ved bygging av den nye omkjøringsvegen øst for Åkrehamn bør det etableres trafikksikre korridorer til markaområdene.

Grønne forbindelser
Opparbeidelse av hovedturveger vil være et viktig supplement, spesielt langs Ånå for gangtrafikk.

Kombinasjonen turveg, asfalterte/steinlagte utendørsarealer til offentlige funksjoner og fortau kan sikre "myk ferdsel" i de sentrale områdene.

Forslag til tiltak:
Gjennomføre forprosjekt og utarbeide tiltaksliste for sentrale elementer. Universell utforming for alle nye tiltak må tilstrebes.

3 Byrom, signatur og grønnstruktur

3.1 Fokusområde og avgrensing

Arbeidsgruppen har lagt vekt på å fokusere på områder og prosjekter som ikke allerede er under utarbeidelse eller blir ivaretatt på annen måte (som for eksempel Sentrumsparken og torget).

Gruppen har også tenkt på hele Åkrehamn, alt som er innenfor '4270', og ikke bare sentrum.

3.2 Gruppens utfordringer

Ved oppstart var gruppens oppgave beskrevet ved flere punkter:

- Fortetting
- Fragmentert sentrum
- Estetikk
- Møblering
- Friområder
- Grønnstruktur

Byen fortettes, noe som betyr mer bygningsmasse i sentrum. Hvordan kan det innpasses på en slik måte at det ikke kveler eksisterende kvaliteter? Flere bofaste i sentrum betyr mer liv i sentrum, men stiller også flere krav til gjennomtenkte og gode byrom.
Sentrum i Åkrehamn er fragmentert og preget av soneinndeling. Hvordan bør sentrum utvikle seg for å oppnå kontinuitet mellom sonene? Hvilke tiltak kan fremme følelsen av sammenheng mellom ulike deler av byen? Estetikken i Åkrehamn uttrykker stedets særpreg og funksjon. Hvordan kan det utarbeides retningslinjer som ivaretar eksisterende kvaliteter og som legger føringer for framtidig bebyggelse? Møblering i form av kantstein, benker, dunker, belysning og armaturer er detaljer som påvirker helheten. Bør det utformes retningslinjer for møblering av Åkrehamn? Friområder og grønnstruktur finner man rundt byen mange steder, hvor Åkrasanden utmerker seg blant disse. I sentrum har man Sentrumsparken og ellers offentlige gressflater og kirkegårder. Hvordan kan grønnstrukturen ivaretas, utvikles og skape økt trivsel?

Karmøy kommune sier om byen at den skal være et naturlig sentrum for sosiale og kulturelle møteplasser, og at arealene i sentrumsområdet skal være estetisk gode. Åkrehamn skal ha attraktive uterom for opphold og fellesfunksjoner, både for hverdag og fest. Byen skal utnytte sin kontakt med sjøen og marka.

3.3 Brukere av byrom

Før arbeidsgruppen så på eksisterende og fremtidige uterom fant gruppen det nyttig å belyse hvem de ulike brukerne er og hvilke behov de har. Hvem vil bruke de ulike områdene? Hva brukes de til og hvordan blir det tilrettelagt for ulike brukergrupper?

Følgende brukere ble identifisert:

- Eldre/pensjonister
- Småbarn m/foreldre, barnevogn
- Barn, aldersgruppe 8-12 år
- Ungdom, aldersgruppe 13-18 år
- Barnehagegrupper
- Skoleklasser
- Foreninger og lag
- Rullestolbrukere
- Turgåere
- Joggere
- Båtfolk (sjøvegen)
- Hobbyfiskere
- Surfere

Det kan nok listes opp en hel del flere brukere av uteområdene, men denne listen gir en innsikt i mangfold av brukere og behov for tilpasning.

Alle kategorier av brukere kan kanskje ikke ivaretas like godt over alt, men det må i størst mulig grad søkes en universell utforming. Det må også tilrettelegges for steder med rom for større grupper. Det kan være en barnehagegruppe med behov for sittearrangement, en skoleklasse på ekskursjon eller en gruppe med flere rullestolbrukere som vil ut i naturen.
Det er et mål å skape trivsel og fremme god helse blant innbyggerne i alle aldersgrupper, samt bidra til økt bruk av uteområdene i Åkrehamn.

3.4 Eksisterende byrom

Byrom i Åkrehamn:

- Åkrasanden
- Sentrumsparken
- Torget
- Kaien
- Moloene
- Idrettsanlegg
- Kirkegårder
- Varden på Snartaberg
- Bmx- og skatebane på ungdomsskolen
- Uteområder på skolene
- Diverse lekeplasser
- Speiderplassen og Fjellagshytta

MARIE SKOGEN
STI + PARKERING
BEDRE TILGJENGELIGHET TIL KILLINGTJERN
JOSEF SKOGEN
STI TIL AUREVATNET SERVANDE VEI
OPPHOLDSPLASS V/ ÅA
GRUNDHAUG SKOLE M/ UTEOMRÅDER
ÅDLAND SKOLE M/ PARKLIGNENDE UTEOMRÅDE
BADEPLASS M/ STORE STEINBLOKKER
GANGSTI LANGS ÅA
TURSTI LANGS VANNET I VEST
BATGRAVER MOSBRUN
UNGD SKOLE M/ BMX PARK
KIRKE SITTEGRUPPE
RODE KORS/ RABINOVITZ SLETTA
OPPARBEIDET TURSTIER
SPEIDERHUS
BRETTSEILERMILJØ
TORGET
MILJØ GATE
KIRKE
MOLDEGT
IDRETTSANLEGG
K. KULTURHUS
ÅKRA SK. UTEOMRÅDE
BYPARK
GRUNNVOLLSÅ - BÅTOPPTREKK - TILRETTELAGT FORKANT - REST - PARK
SNARTABERGVÅRDEN
SVAGGANE MIKANON-STILLINGER
N-4 TURSTI
BRO
UTØBRE STIER
INDRE BÅTHAVN
GML. BADEPLASS
FRA GAMMEL TID HUMMER EKSPORT
KULTURSTI FRA KARMØY KULTURHUS VIA ÅKRA SKOLE, BYPARKEN IDRETTSANLEGG TIL SANDANG
"PANORAMA RADIOHUSET"
"MOLDEN"
BEDRE PARK. MULIGHETER
"KYSTENS KATEDRAL"
OPPARBEIDET TURSTI
2. VERDENSKRIG - MILJØ (BUNKERS)
"STORE PANORAMA"
SANDANE
KAIA - SAND
3-4 BÅTNAUST (RESTER/RUIN)
1. SAND
2. SAND
3. SAND
4. SAND
5. SAND
6. SAND
7. SAND
IKKE TATT MED:
- DIV. LEKEPLASSER
- ALMENNINGER
Åkra
08.01.2012
Målestokk 1:7000
N

3.5 Hvilke forbedringer ønskes for eksisterende byrom?

Her nevnes steder som arbeidsgruppen har forslag til forbedringer for.

3.5.1 Åkrasanden

Kultursti er planlagt og påbegynt i en sammenheng fra Stong til Liknessand, noe som er svært prisverdig. Stedet har minner fra krigen og båtopptrekk fra vikingtiden. Flere utsiktspunkter kan enkelt settes i stand slik at det historiske minnet ivaretas og man kan etablere enkle sittegrupper. Tilknyttet stien må det også lages steder der en større gruppe, for eksempel en skoleklasse, kan være samlet i et sittemiljø. Historieundervisning kan gjøres levende ved å gå på steder som inneholder og representerer minner om tiden det undervises fra. Det finnes et båtopptrekk fra 1200-tallet, dette bør settes i stand mest mulig autentisk.

Scene for utearrangement på Åkrasanden. På et sted der det er et bredt felt mellom strand og bebyggelse, kan det vurderes bygd en nedsenket scene med vegg mot bebyggelsen, gjerne formet som en slak bue. Plasseringen vil sørge for at lyden går utover mot havet. Sceneplaten kan være såpass romslig at det er mulig å fremføre dans/turn/drill/teater. Publikum sitter i skråningen overfor hvor det er etablert seterader i terrenget. Dog må verneinteressene i området ivaretas.

Vi har et aktivt brettseilermiljø på Sandane og det er ønskelig å gjennomføre forbedringer for disse. Containeren disse benytter er ikke et hyggelig syn, men den bør få stå inntil de får et bedre sted for oppbevaring av utstyr. Kan det være en løsning å bygge ut speiderhuset slik at speidere og brettseilere får hver sin del? Behovet bør kartlegges og det bør planlegges en god løsning for disse miljøene.

En bit av stien mellom Stong og Liknes bør ha en universell utforming slik at rullestolbrukere kan gjøre seg nytte av den. Da bør man tenke på et sammenhengende område fra parkeringsplass til en strekning med sti, samt egnet rasteplass.

3.5.2 Sentrumsparken

Sentrumsparken er viktig for utvikling av byen Åkrehamn. Det er nødvendig med byrom for å skape et miljø der mennesker trives og ferdes. Sentrumsparken er vesentlig for en slik utvikling, det blir et sted for turgåing for folk i alle aldersgrupper og aktiviteter for unge. Det foreslås etablering av klatrestativ og skate- eller bmxbane. I tillegg foreslås det å nedfelle "paradis" i belegningsstein og sjakkbrett i belegningsheller med store sjakkbrikker.
Sentrumsparken må knyttes sammen med nærliggende områder med åpne stier inn til parken fra flere retninger, minimum fire; sør, nord, øst og vest.
Det er særlig viktig å få knyttet inngangen til parken i øst ved parkeringsplassen til handelen som foregår i Krossen (Åkravegen ved Bjerkreimbygget, 8-10 butikker) og videre til torget. Her foreslår arbeidsgruppen at det markeres en gangveg fra parken med brostein/belegningsstein og nedfelte lys i en bredde på ca. 1,5 meter. Nærliggende parkeringsplasser bør markeres i vegbanen slik at det tydeliggjøres hvor det skal parkeres og hvor det er åpent for ferdsel. Det bør også være en åpen, markert gangveg fra parken og ut til miljøgaten (hovedvegen) mellom klesbutikk og bilvask (tidligere bokhandel og bensinstasjon).

Arbeidsgruppen ønsker en tursti gjennom byen hvor Sentrumsparken er sentral og hvor man kan gå fra parken til kulturhuset, videre ned til Grunnvikjå til friområdet på Tjøsvoll vest; fra parken til Sandane, Stong og kaien; eller fra parken til torget og videre til Tjøsvollvatnet og langs sti oppover elva og til marka. Der man må krysse trafikkerte gater må det være gjenkjennelige elementer som skaper et helhetlig inntrykk langs en slik tursti. Det kan være nedfelt granittstein som markerer bredde på turstien, nedfelte lys eller annet som gir en felles signatur.

Åkrasanden, et mye brukt rekreasjonssted gjennom hele året.
Foto: John Marton Sørensen

3.5.3 Torget

Torget er et sted for både handel og kultur. Her arrangeres aktivitetsdager hvor næring og ulike lag, foreninger og menigheter deltar, samt barn og unge med brukthandel. Torget skal være funksjonelt, estetisk flott og lunt, samtidig skal det være enkelt å komme inn til torget. Bilen må også kunne parkeres nærmest mulig slik at det oppleves lett tilgjengelig. Handlegaten i sentrum, fra kirkegården til Opel-bygget og en videre fortsettelse nedover Rådhusvegen til kulturhuset, må være knyttet mot torget med gangstier.

3.5.4 Kaien

Det er gjennomført mye i området ved kaien for å skape et godt miljø for gående. Den næringsvirksomheten som fortsatt finnes der, er salg av reker fra båt. Det må stilles spørsmål ved om gjesteplass for småbåter er godt nok ivaretatt. Hvor kan man legge til kai og gå i land på et egnet sted? Finnes det tilstrekkelig med strøm, vann og wc for båtfolk, og er dette godt nok skiltet?

Arbeidsgruppen ønsker at det prioriteres å skape en gangveg langs hele kaien, helst fra moloene til småbåthavna. Det skal være et område for allmenn ferdsel og nivåforskjeller må unngås, slik at det er fremkommelig for rullestolbrukere/barnevogn.
Det er uheldig at området langs sjøen privatiseres i altfor stor grad, det bør stilles krav i byggesaker om at det må påberegnes å avsette areal langs sjøen til allmenn ferdsel.

Fiskeridagene i Åkrehamn
Foto: Sigmund Sørensen

3.5.5 Gangforbindelse mellom Kaien og Stong

Det mangler en lang strekning med grønn gangforbindelse fra Kaien frem til Stongneset.
Her er det opparbeidet bolig- og industriområder nær strandlinjen. Det vil være vanskelig å få til en sammenhengende gangforbindelse langs hele strekningen, men det bør være mulig på deler av den.
Stedsanalysen viser mulighetene langs denne strekningen i detalj.

Illustrasjonen til høyre viser at flere områder langs strandlinjen er tilgjengelige selv om området ikke er regulert til grøntområde jfr. grønnstrukturanalysen.
Områder vist som tilgjengelig og delvis tilgjengelig bør vurderes i forhold til å opparbeide gangforbindelser.
Et mulig tiltak her er å opparbeide gangforbindelse (f.eks. brygger) på utsiden av bebyggelsen.

Det er viktig med en strategi for dette og at det utarbeides en felles mal som kan gjelde for byggeprosjekter.
Dette vil måtte følges opp gjennom rekkefølgekrav og samarbeidsavtaler.

Kilde: Stedsanalyse Åkrehamn, 2010

3.5.6 Moloene

På moloene er det mange som går for å fiske eller spasere, gjerne i ruskevær. Det må opparbeides bedre parkeringsmulighet her. I tillegg ser arbeidsgruppen at det kan lages en utsiktsplass ved Radiohuset med sitteplass. På 1700-tallet var Åkrehamn en sentral havn for hummereksport fra Karmøy. Oppbevaringsplassen for store mengder hummer var i sjøen ved Radiohuset. Dette bør det informeres om på skilt på stedet.

3.5.7 Sittegruppe ved den nye kirken

Det er et romslig grøntområde utenfor den nye kirka. Arbeidsgruppen foreslår at det lages et miljø med sittegrupper for 20-40 personer på området mellom gravplassen og parkeringen, i nederste del mot hovedvegen. Dette området kan for eksempel benyttes på 17. mai ved fremføring fra korps og drill før gudstjenesten skal begynne.

3.5.8 Varden på Snartaberg

Et område som kanskje er godt gjemt for de som ikke vokste opp i nærheten, er varden på Snartaberg – Åkrehamns offisielle 1000-årssted. Dette området bør tas frem fra glemselen. Et skilt inn til området, eller en markering i vegbanen som viser at denne stien fører inn til et offentlig område vil være nyttig. Varden på Snartaberg har en plakett med informasjon om stedets betydning. Området bør også ha en benk eller noe å sitte på.

3.5.9 Diverse lekeplasser

Det reguleres lekeplasser inn i områder ved boligbygging. Spesielt vil arbeidsgruppen legge vekt på at naturområder som kan fungere som akebakker forblir bevart.

Plakett på varden på Snartaberg
Foto: Sigmund Sørensen

3.6 Nye byrom og turstier

Perlen i Åkrehamn er "Sandane". Dette er et viktig og identitetsskapende sted; om det er noe man vil vise frem og er stolt over i Åkrehamn, er det den vakre stranden! Likevel er det lite som viser vegen dit.
Det finnes ikke noe sted hvor man finner hovedinformasjon om byen og arbeidsgruppen foreslår at skilt med dette plasseres på Røde Kors-sletten. Plassering kan være midt på sletten, mot RK-huset eller mot busslomme. Selve skiltene kan stilles opp med rygg mot beplanting i nord slik at store tavler ikke sperrer for den frie utsikten utover sletten, Åkrasanden og havet. Ett parkeringsområde og sitteområde må tilrettelegges fremfor informasjonstavlene.
Resten av sletten må fortsatt kunne benyttes til parkeringsområde – men uten asfalt – slik det er behov for på varme sommerdager med stort besøk.

Åkrasverdet, praktsverdet fra begynnelsen av 900-tallet, ble funnet under utgravinger i Åkrehamn i 1907. Sverdet er så godt som identisk med Gilling West-sverdet, et av de fineste sverdene som er funnet i England fra denne tiden. Funndelene av Åkrasverdet ligger i dag hos Arkeologisk museum i Stavanger.
Åkrasverdet lå opprinnelig i en båtgrav på Mosbron. I samme området var det også andre båtgraver fra vikingtid. I dag er alle båtgravene borte. Det er derfor viktig å synliggjøre gravhaugene med gravgavene på en måte som gjør at folk kan bli kjent med den spennende historien de representerer.

For å markere funnet av Åkrasverdet foreslår vi at man tar utgangspunkt i formen til sverdet, forstørrer det opp slik at det blir 2-3 meter langt. Sverdet lages så liggende i naturstein eller forskalt og plasstøpt hvor høyden fra bakken er 40-50 cm. Dette blir da en kunstnerisk utforming av sverdet samtidig som det fungerer som en sittebenk.

Sletten ved Røde Kors-huset foreslås som et område for informasjon om Åkrehamn, parkering og sitteplass
Foto: Merete Håstø Albertsen

3.6.1 Byrom og festivalplass ved Karmøy kulturhus

Kaien i Åkrehamn var tidligere sentrum for all handel. Denne er etter hvert erstattet av butikker langs Åkravegen og rundt torget. Vi foreslår at torget og kaien forsterkes som sentrale steder i byens sentrum, samtidig som det er nødvendig å knytte disse nærmere sammen slik at de oppleves mer sammenhengende.

I området rundt Karmøy kulturhus og Åkra skole er der mye ferdsel, dette vil være et godt egnet sted for et nytt offentlig byrom! På sletten sør for Karmøy kulturhus, som benyttes ved festivaler, foreslås det opparbeidelse av et romslig, åpent område. Dekket kan være av brostein, granitt eller belegningsstein. Det anlegges store bytrapper i sør, øst og vest av den åpne plassen opp til høyden på terrenget bak. Ovenfor trappen, videre sørover, anlegges en sti som blir en del av promenaden i Åkrehamn. Området må ses i en sammenheng med miljøet rundt "Nye kulturhuset" og det gamle ærverdige bygget Åkra skole. Denne plassen kan da bli brukt til opphold, snarveg for gående i byen, av og påstigning og ved arrangementer i byen.

Rådhusvegen og Karmøy kulturhus
Foto: Sigmund Sørensen

3.6.2 Tjøsvollvatnet

Langs vestsiden av Tjøsvollvatnet ønsker arbeidsgruppen at det opparbeides en gruslagt sti med belysning. Ved Tveitabrua må nedkjørselen fra hovedvegen utbedres og parkeringsplassen bør utvides noe. Det bør være noen sitteplasser langs vannet og gjerne plass til en større gruppe mennesker et sted nær Tostemvegen og Årvollåna. For eksempel en større flate med heller e.l. og store, brede trappetrinn som går ned i vannet. Ett slikt sted er flott for opphold, og et godt sted for å gå utpå vannet for å skøyte en vintersdag eller bade en sommerdag. Vi foreslår også å anlegge 3-5 parkeringsplasser i området.

Det bør opparbeides en grønn gangforbindelse fra Tjøsvollvatnet til grøntområdene på Tjøsvoll vest, gangforbindelsen bør fortsette videre sørover til Kaien.

Natursti og oppholdssted opparbeides langs Tjøsvollvatnet
Foto: Merete Håstø Albertsen

3.6.3 Tursti langs elv

Turstien må fortsette videre langs Åna over til Åkravegen, nær Grindhaug skole. I tillegg til et attraktivt turområde blir dette en nyttig og trygg veg for myke trafikanter/barns skoleveg. Det bor mange mennesker på Tjøsvoll Øst og Årvoll: en sti som dette vil knytte områdene mer sammen.

Tursti må opparbeides langs Ånå over til Åkravegen, nær Grindhaug skole

Foto: Sigmund Sørensen

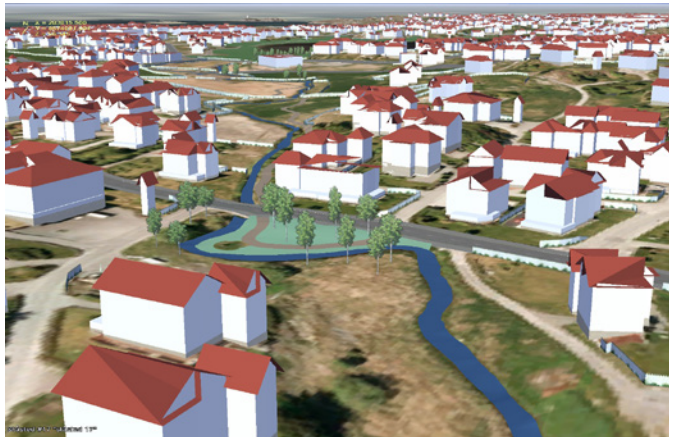

Illustrasjoner: Norconsult

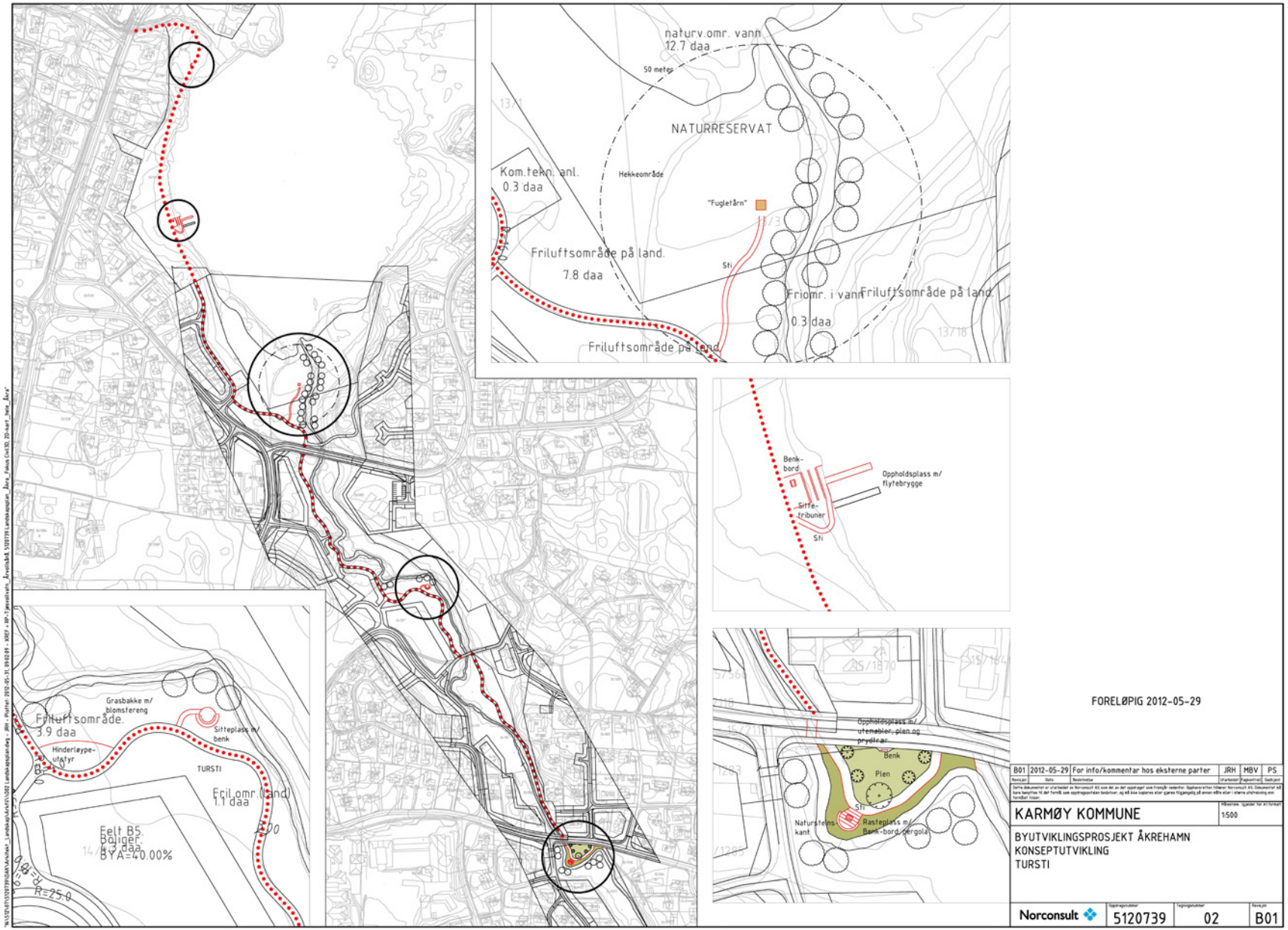

Idéforslag.
Skisser utarbeidet av Norconsult

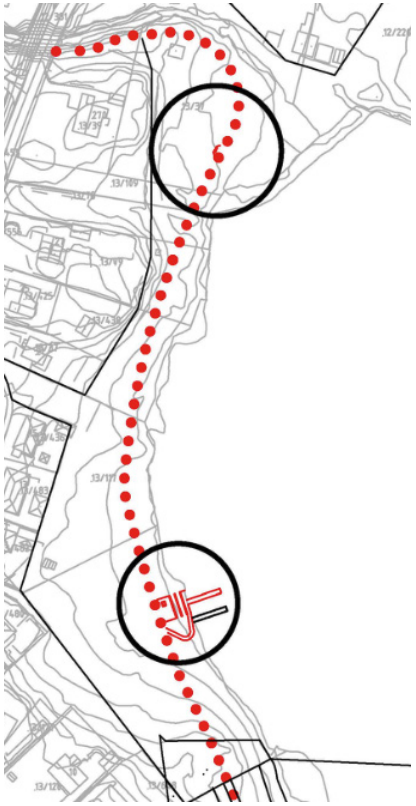

Illustrasjon: Norconsult

Søndagstur ved Tjøsvollvatnet
Foto: Sigmund Sørensen

3.6.4 Idéforslag til tiltak ved Tjøsvollvatnet - naturreservat

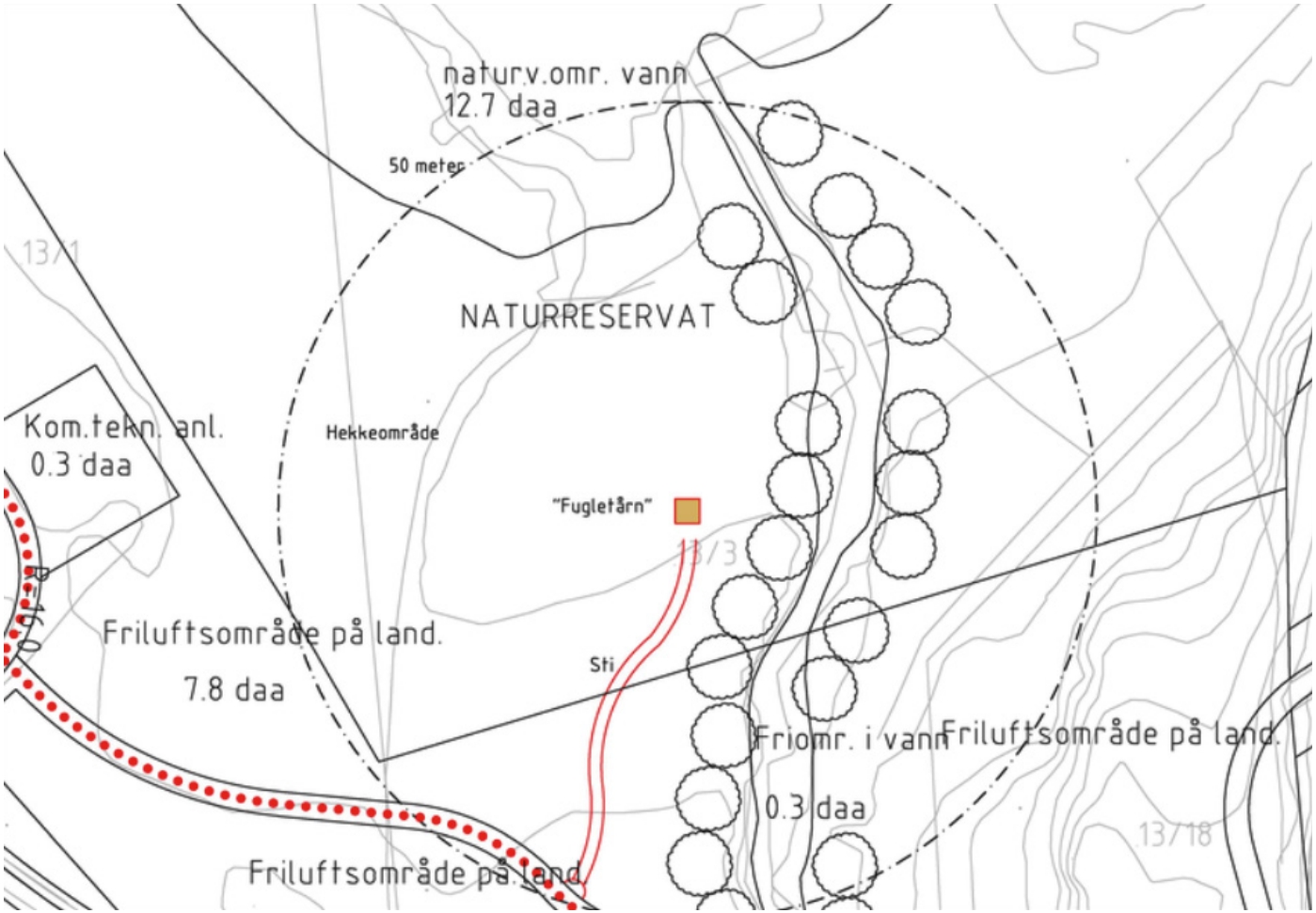

Illustrasjon: Norconsult

Illustrasjoner: Norconsult

3.6.5 Idéforslag til tiltak ved Tjøsvollvatnet - brygge

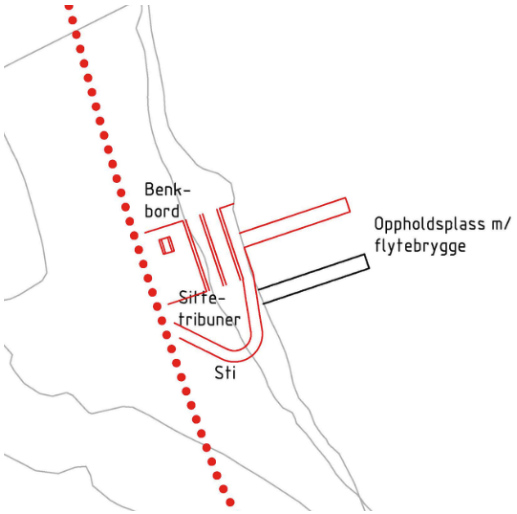

Illustrasjoner: Norconsult

3.6.6 Idéforslag – Åkravegen løkkepark

I krysset mellom Åkravegen og Jorundvegen danner elven en kurve og her er et fint oppholdssted som bør opparbeides til et lite rekreasjonsområde. Turstien må fortsette videre oppover langs elva, gjerne forbundet med en bro over elven.

På sørsiden fortsetter turstien opp til eksisterende grusveg og forbindelse til Myrdalsvegen.
Myrdalsvegen går videre opp i marka til Steinsfjellet, Speiderplassen, Fjellagshytta, Vaulen og Steinhytta. Man vil da ha en sammenhengende tursti fra Tveitabrua ved Sevland og helt opp i marka. Kommunens uttalte mål om at byen Åkrehamn skal utnytte sin kontakt med marka vil forsterkes kraftig med en slik sammenhengende tursti.

Illustrasjon: Norconsult

Området ved Jorundvegen opparbeides til rekreasjonsområde med bro over elven
Foto: Merete Håstø Albertsen

Perspektiv fra nord, Åkravegen Løkkepark

Perspektiv fra turstien og sør.
Illustrasjoner: Norconsult

3.6.7 Tjøsvoll vest

Vest for byggefeltet på Tjøsvoll, kalt "vest i Svaggane", er et område som blir brukt til turgåing og lek. Det er et kupert friområde og blir mye brukt av barn som har vokst fra lekeparken til bygging av hytte, flåte, leke gjemsel, cowboy og indianer osv. Tidligere var det også en fotballøkke der, men nå er både stier og fotballøkke ganske gjengrodd. Det er ønskelig å oppgradere stiene slik at det går en sammenhengende sti fra Årabrotvegen og ut til de to utsiktspostene i området (krigsminne). Stien må også oppgraderes ned til sjøen hvor det på 1600-tallet var ei lita havn og gjestgiveri.

Et lite badested med sandstrand finnes på en nærliggende holme. Hit kan man gå tørrskodd ved lavvann. Her bør man få laget en enkel bro slik at området blir enda mer attraktivt for bruk. VAR-avdelingen i kommunen skal sette opp en pumpestasjon i området og kommer sannsynligvis til å grave ned rør fra Grunnvikjå og opp til eksisterende stier. Det er avtalt med tidligere VAR-sjef at det da vil bli gruset over rørledningen og på den måten laget en sammenhengende sti vest for byggefeltet fra Årabrotvegen ned til Grunnvikjå. Dette er et verdifullt friområde sentralt ut mot havet i Åkrehamn som med beskjedne midler kan gjøres mer attraktivt for ferdsel.

3.6.8 Grunnvikjå

Grunnvikjå er et sted som er naturlig godt egnet til småbåthavn. Området bør legges til rette med båtopptrekk beregnet for allmennheten, samt med sittegrupper og parkeringsplasser.

3.6.9 Liane

Det gamle hovedkrysset i Åkrehamn, Krossen, utgjøres av Åkravegen og fylkesvegen. Åkravegen strekker seg strake vegen fra havet, krysser fylkesvegen og fortsetter til marka. Den beste utsiktsplassen over "Byen mot havet" er i Liane hvor man i klart vær ser hele byen, havet og Utsira. Det foreslås at kjørevegen til Liane utbedres og at det anlegges parkeringsplass og utsiktsplass på høyden. Fra Liane til Vaulen kan man anlegge en gruslagt sti slik som det er blitt gjort opp til Fjellagshytta.

3.6.10 Teikjen

Alle som er oppvokst i Åkrehamn har vært i Teikjen for å ake eller stå på ski. Både skoler og barnehager valfarter til Teikjen så snart snøen har lagt seg. Åkrehamns "lille Holmenkollen" må settes på kartet og gjøres mer tilgjengelig. Et parkeringsområde i Liane vil gi god atkomst til bakken.

3.6.11 Killingtjernet

Killingtjernet er et grunt vann som benyttes til skøyting om vinteren.
Bebyggelsen på Tjøsvoll Øst strekker seg stadig nærmere Mariaskogen og Killingtjernet. Dette er gamle turområder, og stier bør oppgraderes og knyttes sammen i retning nord-sør.

Foto: Sigmund Sørensen

3.7 Signatur

Signering skal skape en gjenkjennelse og en opplevelse av at ting hører sammen. Det skal være med å gi en identitet til byen og området.

Følgende tiltak foreslås:

3.7.1 Belysning

- Ensartet belysning langs stier
- Ensartede dekorative lyktestolper på utvalgte sentrale steder

3.7.2 Møblering

- Lik type parkbenker/samme serie i bysentrum
- Ensartet serie søppeldunker
- Det bør legges vekt på materialvalg som krever lite vedlikehold, slik som naturstein, skifer, granitt eller betongprodukt.

3.7.3 Skilting

Alle informasjonsskilt i byen må ha ensartet design, samt ensartet font og størrelse på skrift. Det må også framkomme tydelig hvilken type informasjon som gis:

- Historisk informasjon
- Naturinformasjon
- Faktainformasjon

Det kan være lik design på alle disse skiltene, mens farge avgjør hvilken type informasjon som gis. For eksempel grønn for biologi/arter, brun for historie og blått for steds- og faktainformasjon.
Steder for friluft og rekreasjon bør også vise i kommunens kart og må opplyses om på informasjonstavle.

3.8 Skulpturer

Vi har skulpturen av Fiskaren ved banken og Sildakånå på kaien som minner oss om vår fortid. Mangler vi ikke en skulptur midt imellom disse stedene? Kanskje dette kan etableres et sted ved Kulturhuset?

3.9 Grønnstruktur

Vi ønsker et naturlig miljø, mest mulig vedlikeholdsfritt, langs stier slik som i Stong og langs vann og elv. Enkel beplantning, gjerne i kombinasjon med stein og singel, må gjerne benyttes der det passer inn i miljøet. I selve bykjernen og langs miljøgaten ønskes beplantning som allè med trær, roser, petuniatårn eller tilsvarende.

3.10 Allmenninger

Gamle allmenninger og allmenningskaier er tinglyste heftelser på private eiendommer i Åkrehamn. Allmenningene var tiltenkt brukt for enhver som ønsket å gjøre seg nytten av dem. Over tid er allmenningene blitt privatisert. En gjennomgang med befaring av tinglyste allmenninger må gjennomføres, og det må tas beslutning om hvilke som skal håndheves og gjøres tilgjengelig igjen. Disse må reguleres til offentlige arealer, skiltes og markeres. Innbyggerne må også bli informert om allmenningene og få retningslinjer om hvordan området kan benyttes.

Hvilke allmenninger er det behov for i dag? Man kan finne nye allmenninger i erstatning for de tapte. Det er en fordel om områdene eies av kommunen.

3.11 Historiske steder

Det foreslås at det på historiske steder settes opp informasjonstavler som presenterer historien i korte trekk. Dette kan også benyttes til undervisning i skolesammenheng.

Noen slike steder er:

- Båtgravene på Medhaug, sør for Pinsen
- Åkrasverdet
- Tidlig historie i Åkrehamn, båtopptrekk, vikinggraver
- Gammel bygdaborg på Steinsfjellet
- Esebjør
- Herberge "vest i svaggane"
- Hummerfisket
- Krigshistorie i Stong

3.12 Prioriteringer

Arbeidsgruppen vil gi førsteprioritet til bygging av stier langs Tjøsvollvatnet og langs elven. Tiltak i sentrum for å knytte Sentrumsparken bedre sammen med nærliggende handelsområde og Kulturskolen må også prioriteres høyt. Det samme må tiltak ved kaien og Røde Kors-sletten ved Åkrasanden.

3.12.1 Grønnstrukturanalyse for Åkrehamn, viktig med grunnlag/oversikt

Grønnstrukturanalysen viser eksisterende grøntområder i kommuneplan og reguleringsplaner som friområder, friluftsområder, LNF-områder mm (grønn farge), samt fritids- og offentlige funksjoner som skole, barnehage, idrettsanlegg og kulturhus mm (rød farge).
Det er helt klare mangler, men mulig å få til en sammenhengende grønn gangforbindelse fra grøntområdene og frem til offentlige funksjoner.
Kun noen kortere strekninger mangler, og er i kart angitt med grønn pil.

Grønn gangforbindelse er en trafikksikker veg for myke trafikanter og kan være en turveg/sti gjennom grøntområde eller en gang- og sykkelveg.

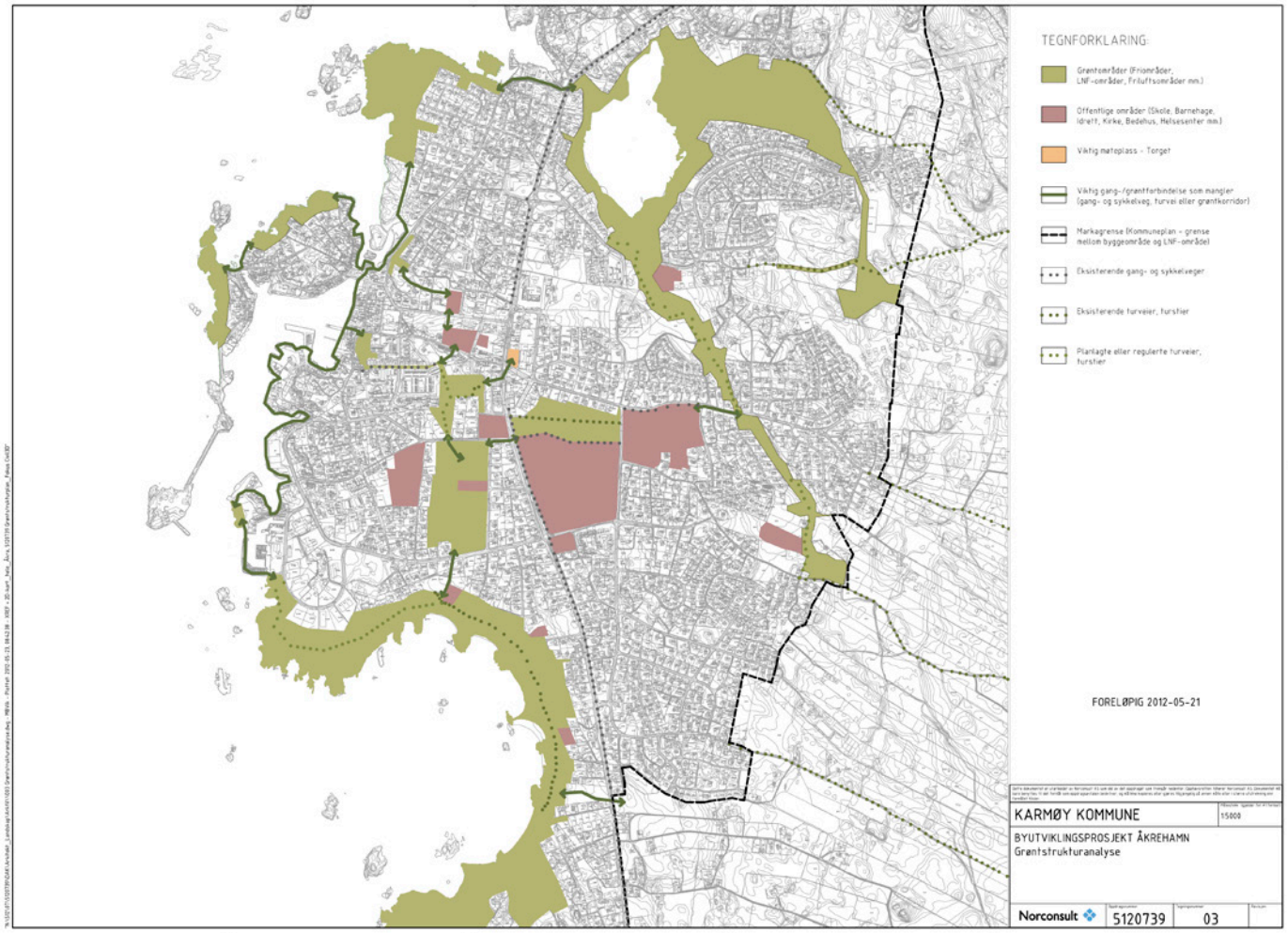

Illustrasjon: Norconsult

4 Næring og handel

4.1 Innledning

Åkrehamn har i årene etter at Åkrehamn Sildoljefabrikk og Åkrehamn Fryseri flyttet til Husøy hatt en oppblomstring når det gjelder folketallsutvikling. Ikke minst har Åkrehamn blitt Karmøys største handlested. Etter hvert har også havneområdet blitt en perle, og flere har flyttet fra østsiden av Fv. 47 og ned til havneområdet med utsikt over storhavet.

I 2002 ble Åkrehamn by etter søknad og påvirkning fra Åkrehamn Utviklingsforum. I 2004 startet Åkrehamn Utviklingsforum samtaler med Handelstandsforeningen om muligheten for å starte en organisasjon som skulle arbeide med handel og næring i Åkrehamn. Som et resultat av dette ble Åkrehamn Vekst stiftet i mars 2005, og har siden den gang, i samarbeid med bl.a. næringsaktørene og utviklingsforumet, bidratt til å utvikle byen videre.

Amfi-senteret og Coop Prix er de to største sentrene i Åkrehamn. Varehandelsrapport utarbeidet av SR-Bank viser at Åkrehamn og Skudeneshavnområdet i 2011 hadde en økt omsetning i detaljhandel på 8,1 %.

Viktig i satsing på byutvikling vil være byfornying, fortetting og etter hvert en utvidelse til nye områder.
Fire etasjer i sentrum, bygninger helt ut mot gatene, gode lokalveger og en attraktiv sentrumsgate.

Sentrumsområdet samsvarer med sonen hvor det er lov å bygge 4 etasjer (blå linje i kommuneplan).

Det er viktig at det planlegges/bygges gaterom, dvs. kortere avstand til vegene, men likevel brede fortau og miljøelement som beplantning.

Torget bør skjermes med bygg mot nord - åpent mot Skudenes & Aakra Sparebank og Fv. 47.

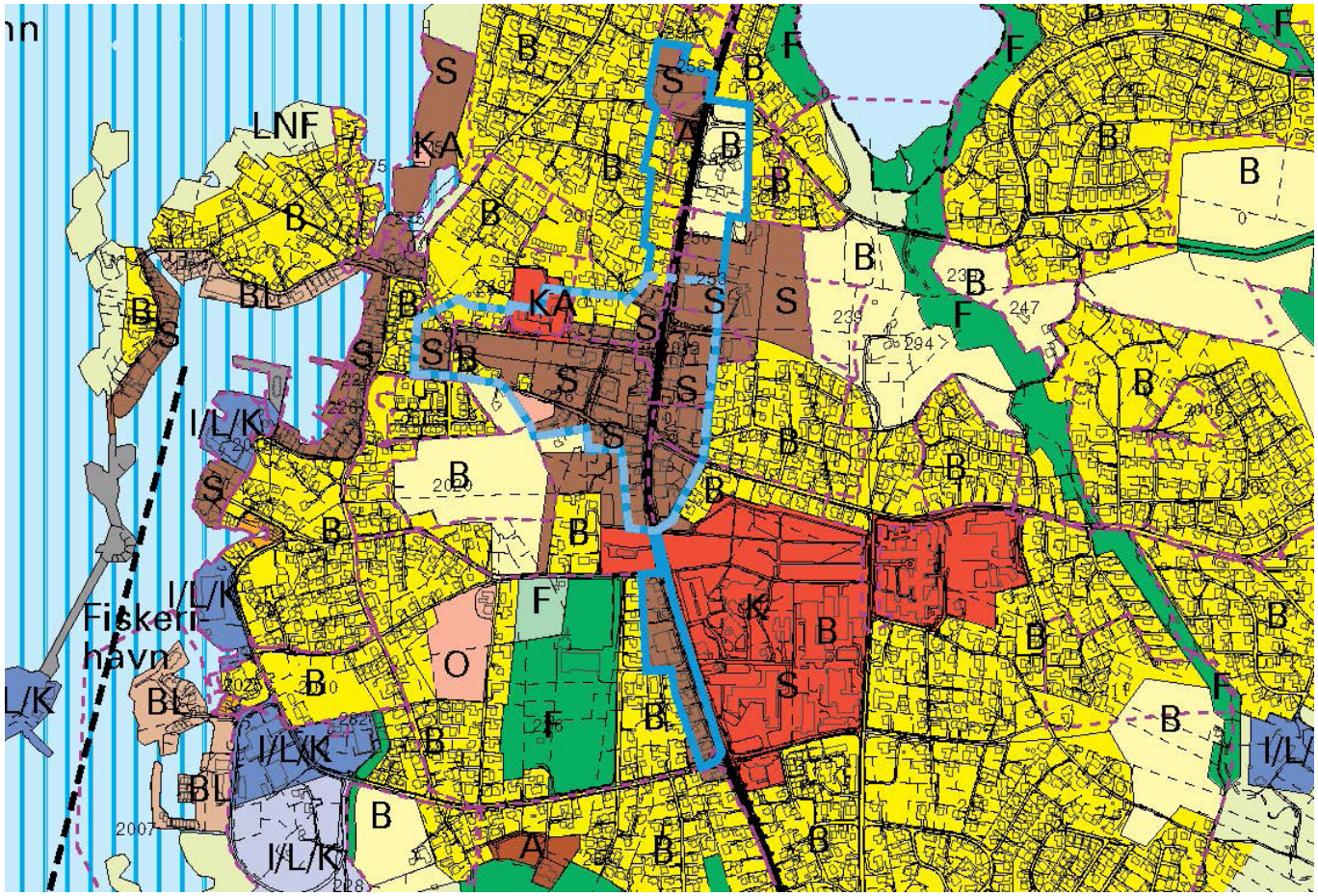

4.2 Arbeidsgruppens temaer, ideer og forslag til tiltak

4.2.1 Byen Åkrehamn

Åkrehamn skal ta vare på og videreutvikle sin funksjon som Karmøys handels- og kultursenter.

I forbindelse med ny omkjøringsveg er det viktig å sikre optimal plassering av funksjonen for brannstasjon, legesenter og ambulansestasjon i tilknytning til kommunens største sone.

Åkrehamn Vekst har i flere år arbeidet for å laget en bylogo sammen med de andre to byene på Karmøy. Ett forslag er å lage en felles Triangelby-logo, samt egne bylogoer for hver av byene.

4.2.2 Hvordan bør byen utvikle seg med tanke på handelslokalisering?

Den videre utviklingen av handelen bør konsentreres på et mindre område enn i dag. En lang hovedgate med butikker på begge sider av fylkesvegen fra Åkra Ungdomsskole i sør til Amfi-senteret i nord utgjør i hovedsak dagens situasjon.

Bilen er fremtredende i sentrum, og målinger viser over 12.000 ÅDT gjennom hovedgaten *[1]
I selve hovedgaten er det ikke tillatt å parkere, men det er gode parkeringsmuligheter på baksiden av butikkene. En effekt av dette er at det på tross av en yrende handel faktisk til tider kan se litt misvisende "dødt" ut i selve bygaten.

Amfi-senteret er viktig for byen, og med dets korte avstand til selve sentrum ser vi at senteret har en positiv effekt for den øvrige handelen i Åkrehamn.

Forslag til tiltak
Den videre utviklingen av handelen i Åkrehamn bør tilstrebes etablert innenfor det en kan kalle en sentrumskjerne. Sentrumskjernen bør begrenses geografisk til området mellom Elkjøp i sør, Coop Prix i nord, Røysanevegen i vest og Klæhaugvegen i øst (som vist i illustrasjoner). Innenfor denne kjernen bør handelsutviklingen foregå de neste årene med bygging av større næringsbygg med en størrelse på minst 1500 kvm.

Arbeidsgruppen mener at næringsdelen i nye bygg i sentrum må ha en etasjehøyde på 4,5 m. For et kombibygg med næring/kontor og leiligheter i 4 etasjer, bør tillatt byggehøyde i sentrumsområdet økes til 14,5 m (pluss heishus).

En reguleringsplan for bykjernen som tillater dette må utarbeides. Reguleringsplanen må legge vekt på kombinerte formål der 1. etasje skal være til næring, butikk og lager, mens øvrige etasjer kan være både kontor og leiligheter.

Detaljhandel sør og nord for bykjernen skal selvsagt eksistere og utvikles videre, og vil på sikt kunne inngå i en fremtidig bykjerne.

Amfi har det siste året ervervet tilstøtende eiendommer på nordsiden av senteret. Det vil være viktig for senteret og for Åkrehamn at kommune og lokalsamfunn stiller seg velvillig til en videre utbygging også her.

Flere store kjeder som kan trekke enda flere til byen vil være gunstig, videre vil kafeer og restauranter i bykjernen bidra til et levende miljø fra tidlig morgen til sen kveld. Dette kombinert med en fortsatt markedsføring og videreføring av de spesielle og unike butikkene som allerede er i Åkrehamn.

(1) Årsdøgntrafikk, forkortet ÅDT, er i prinsippet summen av antall kjøretøy som passerer et punkt på en vegstrekning (for begge retninger sammenlagt) gjennom året, dividert på årets dager, altså et gjennomsnittstall for trafikkmengde.

Det vil være et stort bygningsvolum/potensial som kan realiseres innenfor en bygningshøyde på henholdsvis 14,5 og 16,3 meter i sentrum av Åkrehamn.

For bygg med 4 etasjer bør tillatt høyde økes til 14,5 m når første etasje utgjøres av en forretningsdel og de tre øverste av leiligheter. Videre bør tillatt høyde økes til 16,3 m der hvor første etasje utgjøres av kontorer og de tre øverste av leiligheter.

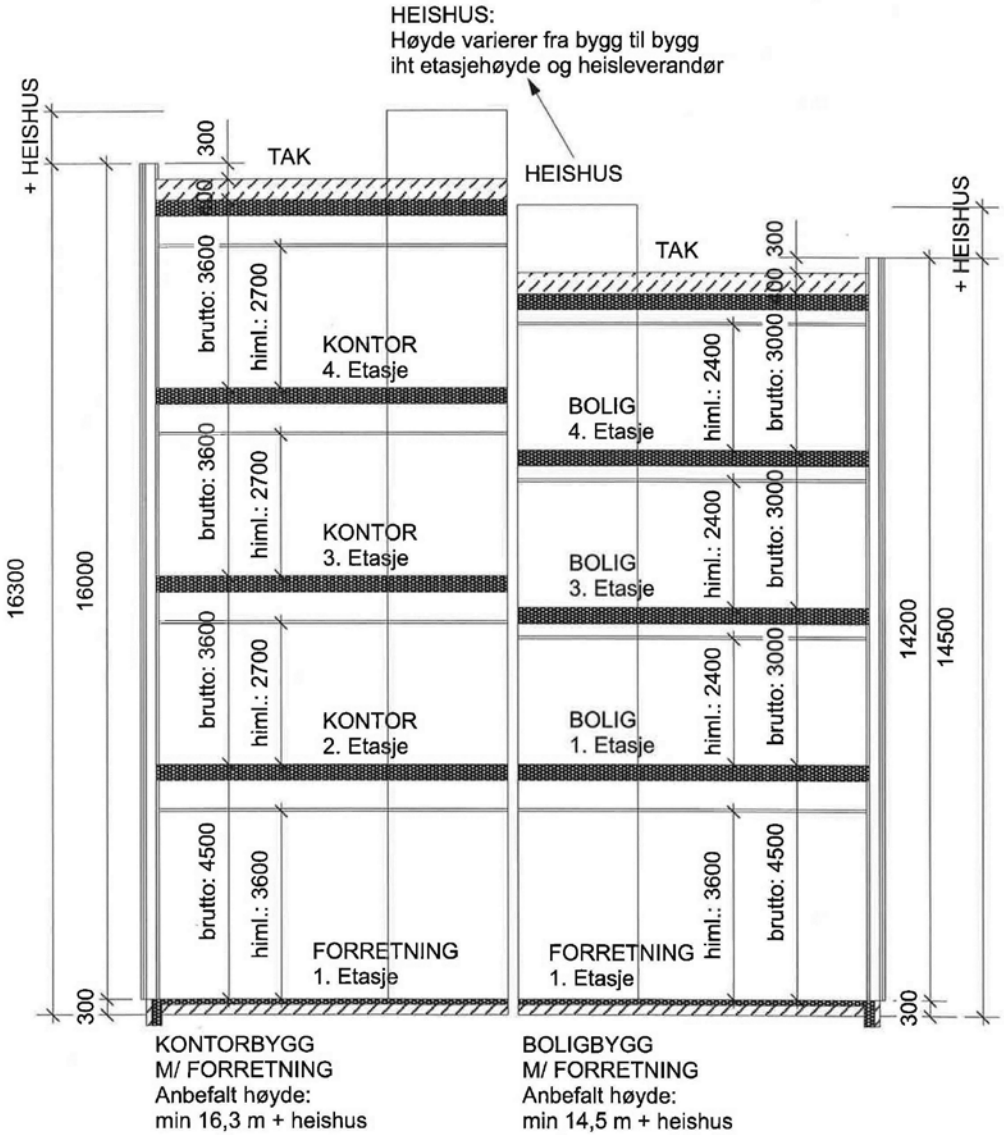

Blå flater i illustrasjonen viser utbyggingsmuligheter for nye bygningsvolumer. Arealangivelsene forutsetter fire etasjer.

Handel/næring, kultur, offentlig og privat service i 1. og delvis 2. etasje utgjør ca. 1/3 av det skisserte bygningsvolumet.
2./3. og 4. etasje til kontor og bolig.

Totalt nytt bygningsvolum er på BRA = 143 000 m2 ved fire etasjer, et stort og langsiktig potensiale.
Nye bygninger er konsentrert innenfor det definerte sentrumsområdet, langs Vestre Karmøyveg (Fv. 47) og Rådhusvegen.

Store investeringer må til, ca. 4,4 mrd. ved en gjennomsnittlig kvadratmeterpris på kr 30 000.

RP-kode	Omr.	BYA	Etasj.	Maks h.o.t.	BRA
Sentrum	A-1	664	4	14,5	2656
	A-3	1731	4	14,5	6924
	A-4	1116	4	14,5	4464
	A-5	1327	4	14,5	5308
	SUM	**4838**		**maks. BRA**	**19352**
Sentrum	B-1	2225	4	14,5	8 900
	B-2	1705	4	14,5	6 820
	SUM	**11211**		**maks. BRA**	**15 720**
Sentrum	C-1	4367	4	14,5	17 468
	C-3	3345	4	14,5	13 380
	SUM	**7712**			**30 848**
Sentrum	D-1	3055	4	14,5	12 220
	D-2	1029	4	14,5	4 116
	D-5	1753	4	14,5	7 012
	D-6	1623	4	14,5	6 492
	D-7	1617	4	14,5	6 468
	SUM	**1753**			**36 308**
Sentrum	E-1	2967	4	14,5	11 868
	E-3	5244	4	14,5	20 976
	SUM	**8211**			**32 844**
Sentrum	F-1	1166	4	14,5	3498
	F-2	1397	4	14,5	4191
	SUM	**1397**			**7 689**
Sentrum	**SUM**	**35122**			**142 761**

Beregninger/illustrasjon: Norconsult

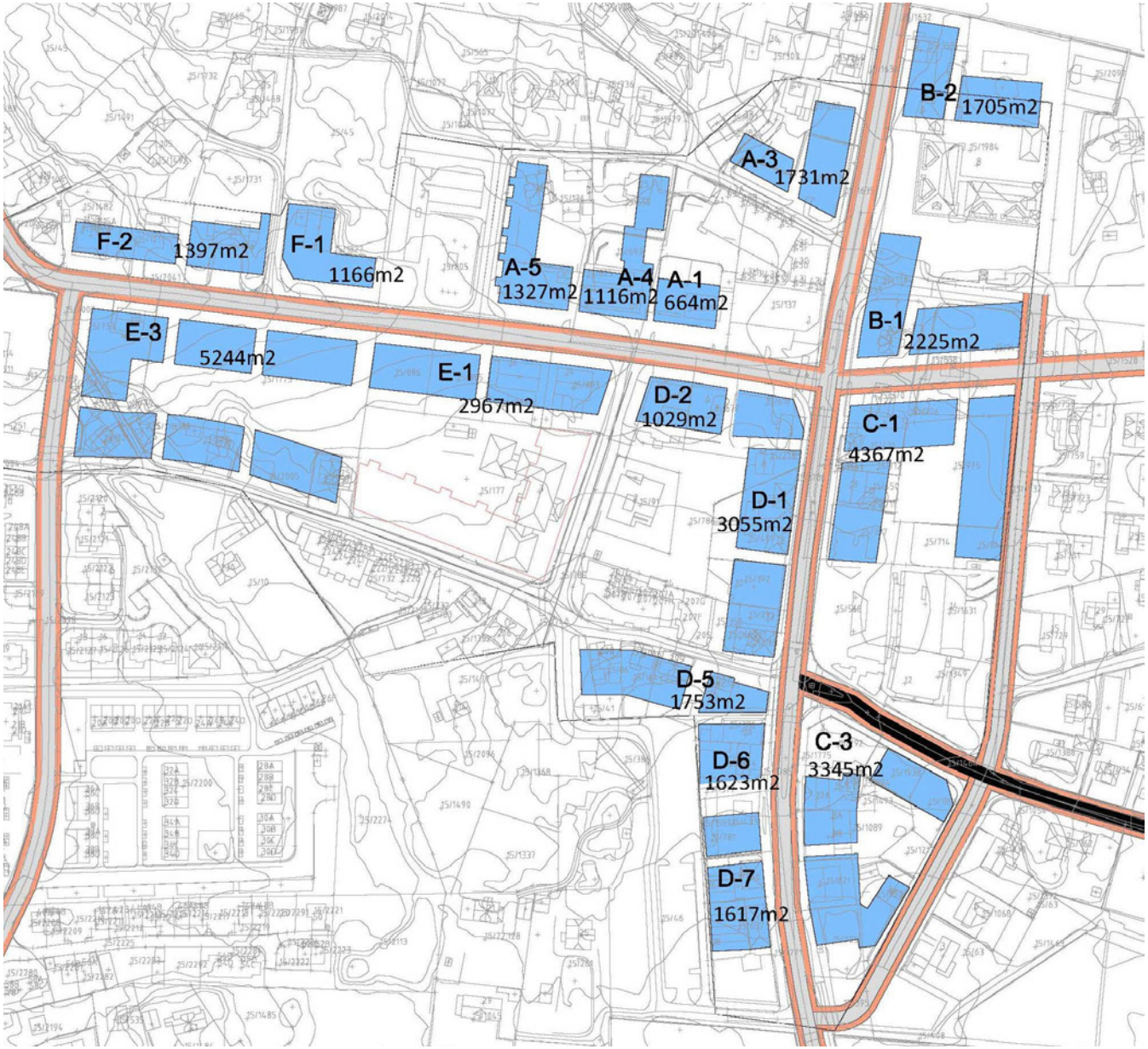

Illustrasjon: Norconsult

4.2.3 Visualisering med tillatt bygningshøyde 14,5 meter

Illustrasjonen viser:

- Bebygd Klæhaugvegen mot nord
- Miljøgate, Fv. 47 og Rådhusvegen
- Ny nordre forbindelse til omkjøringsvegen
- Amfi-senteret nederst til høyre i bilder

Planlagt Coop Prix-bygg, på ubebygd areal til venstre i bildet, er ikke vist.

Illustrasjoner: Norconsult

Dagens situasjon:

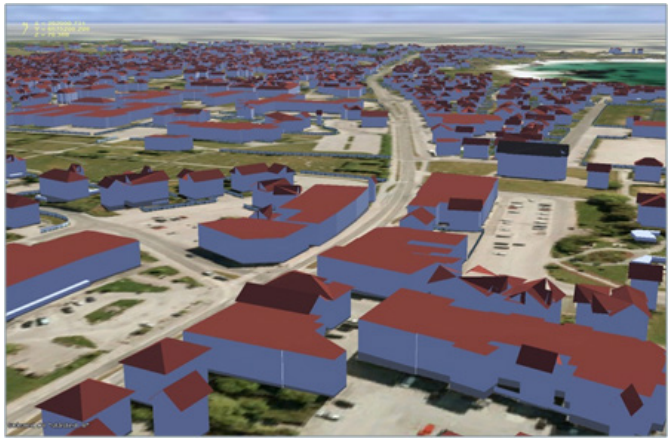

"Nye" Krossen:

Dagens situasjon:

"Nye" sentrum:

For bygg med 4 etasjer bør tillatt høyde økes til 14,5 m når første etasje utgjøres av en forretningsdel og de tre øverste av leiligheter. Videre bør tillatt høyde økes til 16,3 m der hvor første etasje utgjøres av kontorer og de øvrige av leiligheter.

Dagens situasjon:

"Nye" Rådhusvegen, sett mot vest:

4.2.4 Konsekvenser for handelsnæringen av en fremtidig omkjøringsveg

Haugalandspakken skal sikre en god utvikling av transportmønsteret på Haugalandet. Et av de høyest prioriterte prosjektene er omkjøringsvegen fra Åkra Sør til Veakrossen.

Forslag til tiltak
Omkjøringsvegen vil ikke ha noen negativ betydning for handelen i Åkrehamn forutsatt at flere lokalveger samt innfartsveger til Åkrehamn blir utbygd på samme tid. To innfartsveger, en inn til sentrum i Opelkrysset og en tilknyttet Fv. 47 ved Åkra Ungdomsskole, må bygges.

Interne veger, som forlengelse av Engvegen samt åpning av Klæhaugvegen i sør må bygges ut samtidig som omkjøringsvegen kommer.

Den fortsatte utviklingen innen handel og næring i sentrum av Åkrehamn vil forutsette en oppheving av dele- og byggeforbudet, at reguleringsplan utarbeides og at infrastrukturen legges til rette for en økt aktivitet.

4.2.5 Utforming av Næringsområder

Hvor bør handelsvirksomheten bygges ut?
Næringsområder nær sentrum, hva bør de inneholde?
Næringsområder utenfor byen
Estetikk i næringsområdene

Forslag til tiltak:

Sentrumskjernen
For at handelsvirksomheten i sentrumskjernen også i framtiden skal kunne være "levende" og bærekraftig må denne bygges ut. For dette området må næringslivet stimuleres til å etablere bygg med en kombinasjon av næring, butikk og lager, kontor og leiligheter.

Næringsområdet i Stong
Området nærmer seg en komplett utbygging med en kombinasjon av lager, bilforretning, bilverksted, møbelforretning og småindustri. På sikt bør dette, slik arbeidsgruppen ser det, endres til lager, kontor og salg av kapitalvarer (møbler, byggevarer, biler etc.).

Havneområdet
Her har en kombinerte formål med bolig og kontor. Rundt Blåkors-kaien er det bygget opp et maritimt miljø med flere bedrifter som på sikt vil kunne utvikles til å utgjøre en større maritim klynge.

Øst for sentrum
Her ligger et næringsområde med industrivirksomhet ved Åkra Sementstøperi. Den nye innfartsvegen vil måtte fange opp dette industriområdet.

Videre finnes spredte næringsområder i mindre skala flere steder i Åkrehamn. Arbeidsgruppen er ikke kjent med at det foreligger planer om nye næringsområder i nærheten av sentrum.

Slik arbeidsgruppen ser det kan en videre utvikling av industriområdet for byen (ikke detaljhandel) vurderes lagt til Veakrossen, hvor det er store utbyggingsmuligheter på begge sider av Fv. 47. Det bør vurderes i neste kommuneplanrevisjon om det skal settes av et fremtidig næringsområde sør for Fv. 47. Her vil industrien kunne legges for fremtiden og den bør tilrettelegges på området nord for eksisterende næringsområde.

Sør for Åkrehamn sentrum, mot Ådland og Liknes, er det store ubenyttede områder, da spesielt på vestsiden av Fv. 47. Her er bør det settes av områder for fremtidig boligutbygging og fortetting.

I sentrumsområdet vil en utvikling mot etableringen av en sentrumskjerne legge føringer for at det etableres mest mulig store bygg i fire etasjers høyde. Det bør i dette området ikke tillates bygging av mindre hus og bygninger som vil hindre utviklingen av en fremtidig bystruktur. Kombinerte bygg med næring, bolig og kontor vil være medvirkende til et aktivt sentrum gjennom det meste av døgnet.

4.2.6 Båndbyen

I et 40-års perspektiv legger fylkesdelplanen opp til at Åkrehamn, Vedavåg og Kopervik skal vokse sammen. Tanken bak er blant annet utvikling av kollektivtrafikk basert på boligutbygging langs strekningen Åkrehamn, Kopervik, Haugesund, Aksdal.

I den nye kommuneplanen må kommunen legge forholdende til rette for en slik utvikling, med god infrastruktur, boligområder og en helhetlig plan for videre utvikling av båndbyen.

4.2.7 Kultur, grøntområder og idrett

Det er viktig for byen at kultur og idrettslivet blomstrer. Når byen videreutvikles med handel, næring og leiligheter må infrastruktur, kultur og idrett utvikles parallelt med denne. Kultur i sentrumsområdet er viktig og skaper aktivitet og liv i byen.
Flere kontorer i sentrum vil gjøre at kafélivet har lettere for å overleve.

Forslag til tiltak
Karmøy kulturhus må utvides både med storsal, flere grupperom til lag og foreninger, utvidelse av kulturskolens lokaler og med parkeringsmuligheter i nærhet til kulturhuset.

Videre ser arbeidsgruppen behovet for at det bygges en ny stor idrettshall med internasjonale mål for fotball. Hallen kan plasseres på området til Åkra IL eller en annen egnet tomt.

Ulike finansierings- og driftsformer må vurderes. Hallen må inneholde fasiliteter for flerbruk og til å arrangere kurs og konferanser, store konsertarrangementer, hestesport, utstillinger etc.

For å oppå en omsetningsøkning ved flere butikker og flere næringslokaler må vi styrke kultur- og samfunnsliv i og rundt sentrum. Jo flere arrangementer og aktiviteter, desto mere handel.
Ved flere butikker, flere leiligheter og ved et attraktivt miljø vil også flere ønske å bo i sentrum.

4.2.8 Infrastruktur i Sentrum

Handlegaten strekker seg over 1 km, med tilstøtende handel i sidegater tilknyttet denne. Tidligere i rapporten er det konkludert med at sentrum for handel og næring må konsentreres innenfor et mindre område. Det er viktig at videre planlegging av sentrum tar utgangspunkt i målet om å etablere en bystruktur.

4.2.9 Boligområder i sentrum av Åkrehamn

Det er i dag stor tetthet av eneboliger i og rundt Åkrehamn. De siste årene har også flere større leilighetsprosjekter sett dagens lys. Kommuneplanens boligareal er i ferd med å bli utbygd, og det er behov for at nye arealer tilrettelegges.

Forslag til tiltak
Det nå må etableres et nytt kommunalt byggefelt i nærheten av sentrum og kommuneplanrevisjonen må tilrettelegge for dette.

4.2.10 Idéforslag for torget

Sentrum i Åkrehamn er i dag vegkrysset "Krossen", en benevnelse for vegkrysset i sentrum som har vært benyttet i generasjoner og som bør videreføres.
I Krossen ligger også byens torg.

Forslag til tiltak
Arbeidsgruppen foreslår at det for deler av Torget etableres tak og vegger som kan åpnes og lukkes etter behov.
Ved et eventuelt nytt næringsbygg nord for torget flyttes inngangen til sørsiden. Dette vil i så fall forenkle en etablering av tak, og også bygging av en eventuell framtidig scene.

Ideforslaget forutsetter et nybygg på nordsiden og åpen gjennomgang.

- Areal til marked/boder, kafé, sitteplasser og grøntområde
- Rekke av lønnetrær mot gata
- Belegg: store granittheller og felt med brostein hvor fargespillet illustrerer mønsteret som dannes der havet slår inn mot en sandstrand.
- Staudefelt med svaiende prydgress og bunndekkere. Rammes inn av cortenstålkanter med innfelte trebenker.
- To nivåer, et mot gata og et nedre mot handelsbygg, skilt av brede trinn i naturstein

Illustrasjon: Norconsult

Torget sett mot nord, ny bygning vist

Illustrasjoner: Norconsult

Torget sett mot nordvest

Torget sett mot sør
Illustrasjoner: Norconsult

4.2.11 Idéforslag til miljøgate - forprosjekt, bør bearbeides videre

Illustrasjon: Norconsult

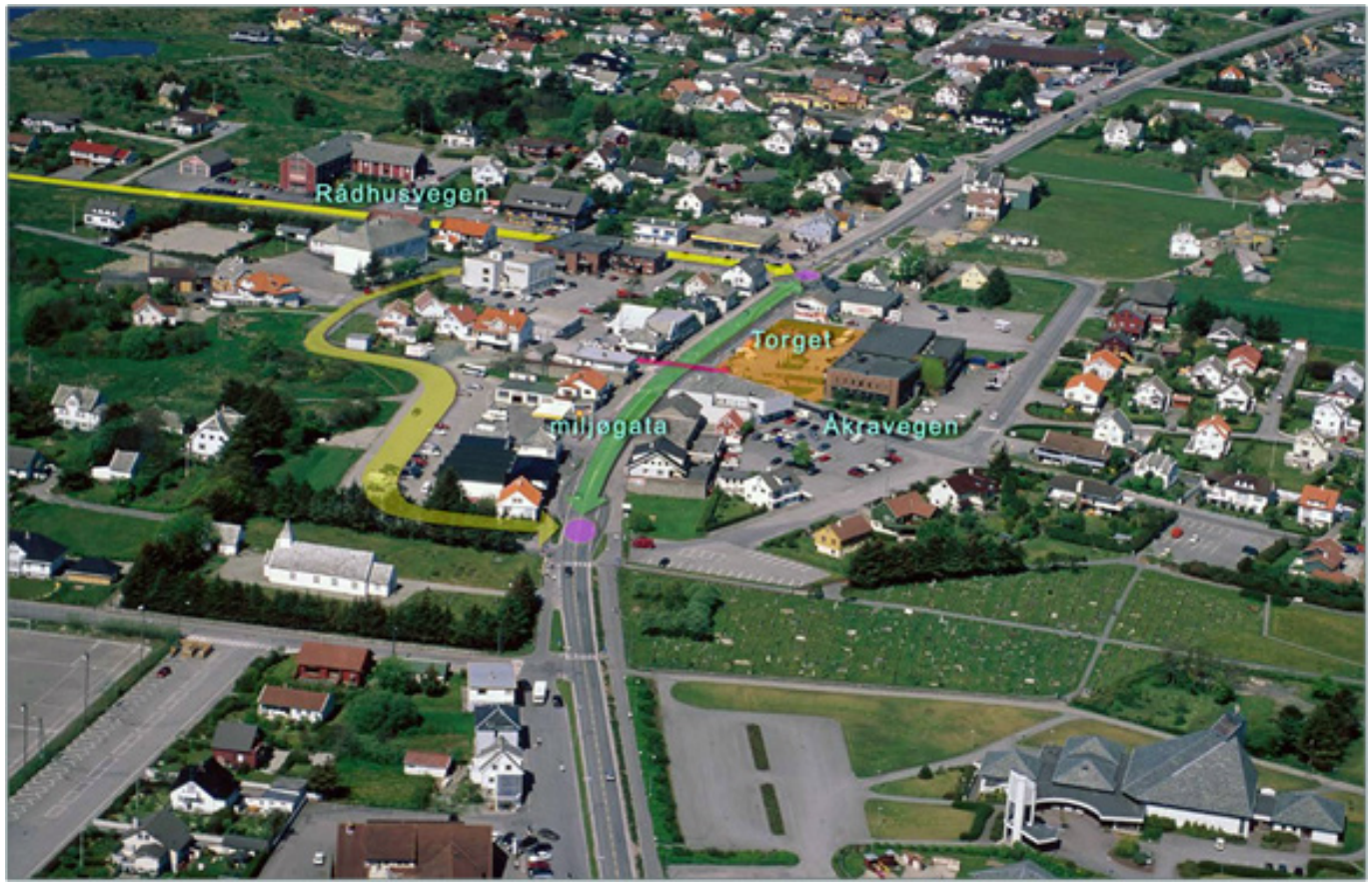

Strategiskisse for miljøgate i Åkrehamn fra Smedvig Landskapsarkitekter

Når ny omkjøringsveg kommer må Fv 47 oppgraderes til en bygate/miljøgate der det er mulig å parkere i lommer. Videre må gatens vegstruktur innskrenkes og fortauer gjøres bredere. Det må beplantes og settes opp små møteplasser med benker.

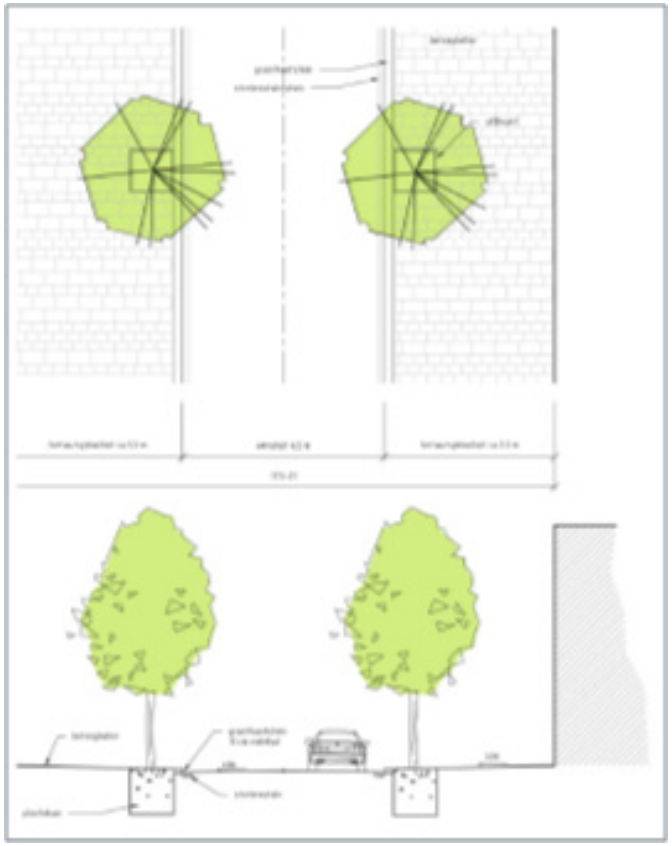

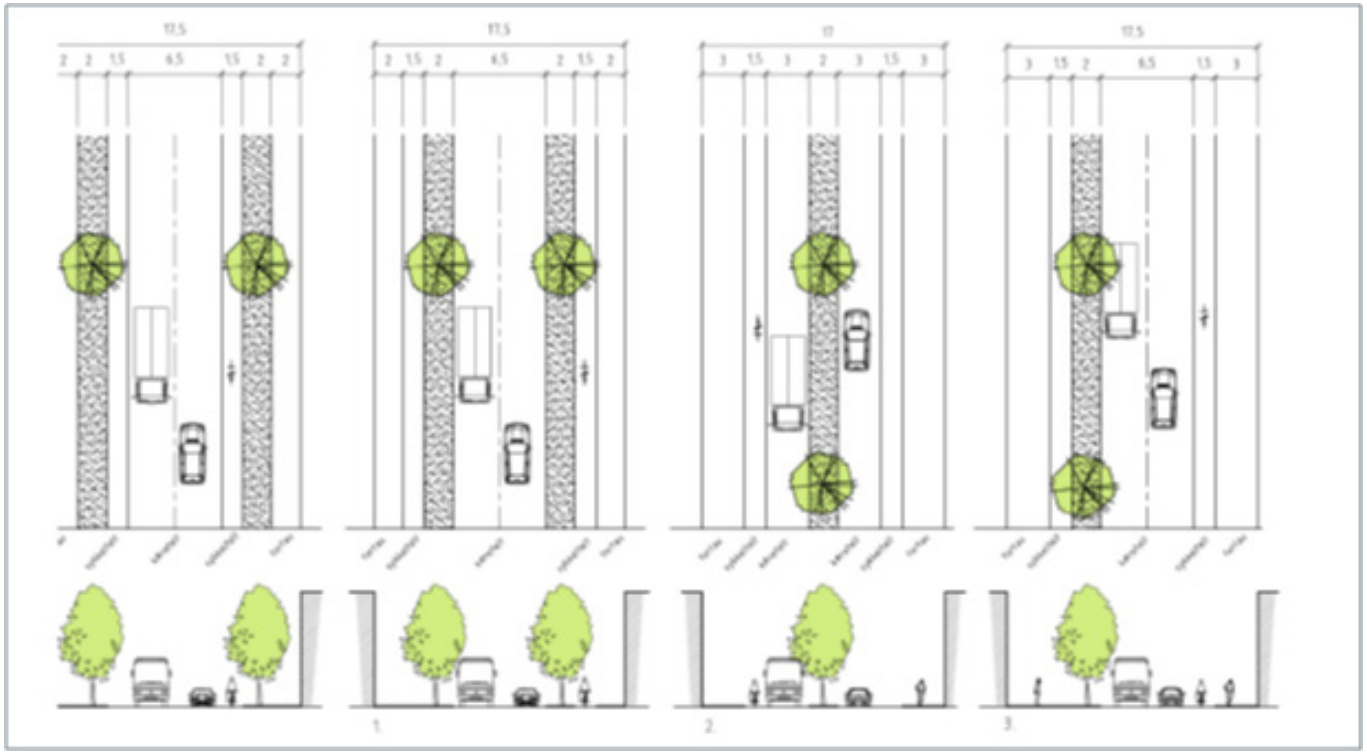

Illustrasjon tatt fra heftet 'Åkrehamn - miljøvennlig tettstedsutvikling', fra Smedsvig Landskapsarkitekter, viser alternative prinsipper for gateprofil innenfor 17,5 m bredde.

5 Kultur

5.1 Karmøy kulturhus – tilbud for alle aldersgrupper

5.1.1 Kultur, trivsel, tilhørighet, helse, omsorg

Karmøy er en av de største landkommunene her i landet. En landkommune med tre definerte bysamfunn som alle er inne i en aktiv plan- og utviklingsfase. Mange sektorer er bygget ut og tjenestene skal sikres en videre utvikling i tråd med nye behov.

Også innen det frivillige kulturlivet med foreninger og lag, sang og musikk har vi mange ressurser og flotte aktiviteter og miljøer. Karmøy kulturskole har bidratt med utvikling og stimulering av mange unge flotte talenter.

Leif Ove Andsnes svarer i KA 01-2012 på spørsmålet: "Hva trenger Karmøy, slik du ser det fra pianokrakken?". "Et skikkelig kulturhus! Slutt å rote det til med rare lokaliseringsdebatter. Gjør det noe å måtte kjøre 3 km? Det er direkte pinlig at Karmøy ikke har en skikkelig kulturstorstue. Bygder med 5-6 tusen mennesker klarer dette, men ikke Karmøy. Det er rett og slett for dårlig!"

I Stortingsmeldingen om mestring, muligheter og mening (St. meld. nr. 25 (2005-2006) heter det blant annet:

'Kunst og kultur er viktige kilder til opplevelser og gir oss språk og uttrykksformer til å formidle inntrykk, tanker og opplevelser vi ellers vanskelig finner ord for. Kulturelle uttrykk har derfor sin egen verdi knyttet til selve livet. Men kultur kan også gi god helse, og ha både forebyggende og behandlende effekt. Musikk, dans og drama brukt i terapeutisk sammenheng har vist svært god og dokumenterbar effekt. Musikk er uskadelig og bivirkningsfritt og medfører høy pasienttilfredshet. Også av den grunn bør kulturtiltak ha sin naturlige plass i omsorgstjenesten, og kultur og helse kunne spille sammen i et tett tverrfaglig samarbeid, som stimulerer både kropp og sjel, og aktiviserer både følelsesliv og intellektuelle ferdigheter.'

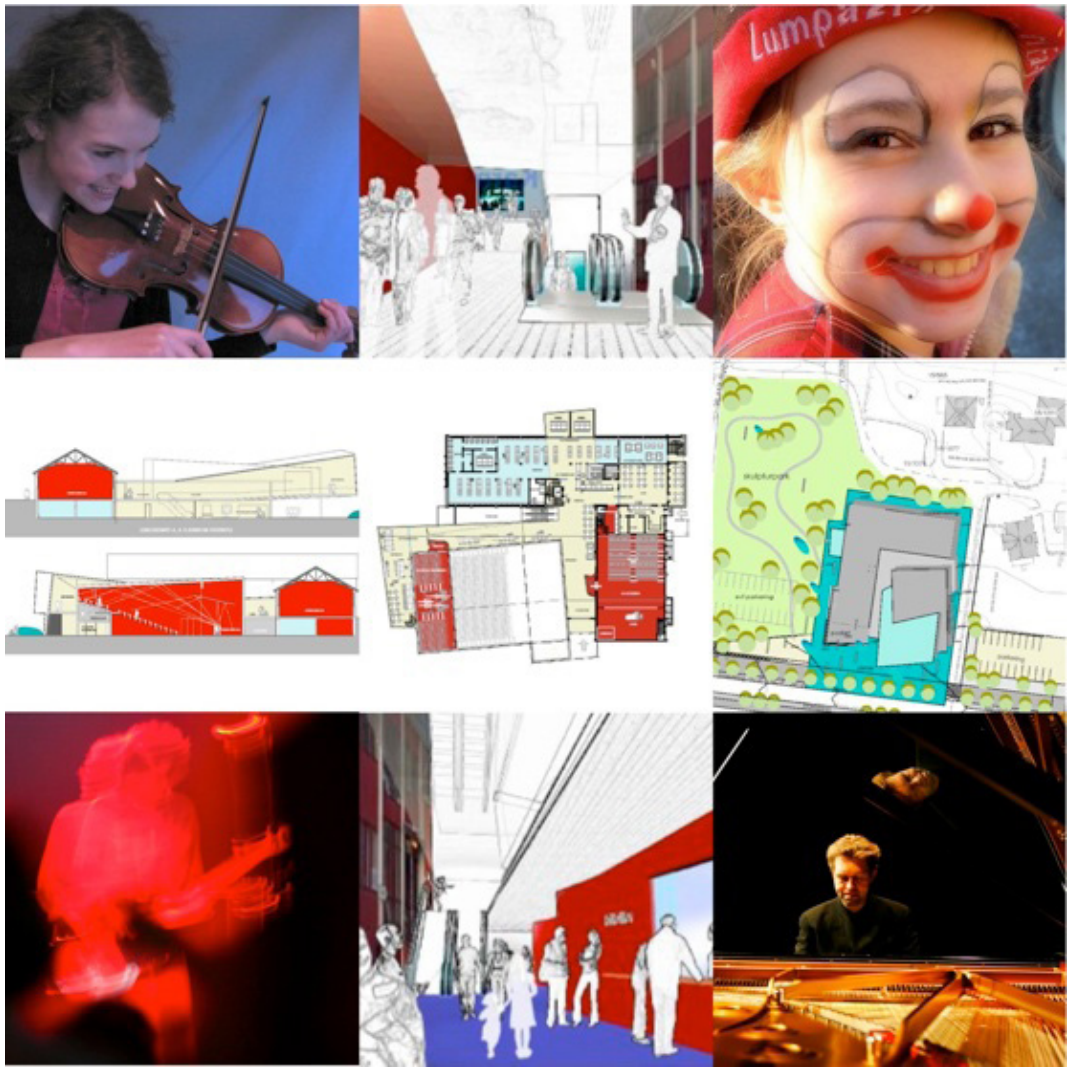

Karmøy kulturhus
– utvidelse og videreutvikling
Illustrasjon: Sigmund Sørensen

Videre heter det:
'Valg og tilrettelegging av arena for aktivitetene er viktig: Lokaler, tidspunkt og organisering av transport for de som trenger det, kan være avgjørende for hvor mange som kan benytte et tilbud.
Det er like viktig at aktiviteter tilbys i nærmiljøet, som at aktiviteter på etablerte kulturinstitusjoner gjøres tilgjengelig.'

5.1.2 Den kulturelle skolesekken

Om den kulturelle skolesekken fra departementet heter det blant annet:

'Den kulturelle skolesekken er en nasjonal satsing som skal bidra til at alle skoleelever i Norge får møte profesjonell kunst og kultur av alle slag. Den kulturelle skolesekken er et samarbeidsprosjekt mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet.
Elevene og skolene skal få mulighet til å oppleve, gjøre seg kjent med og utvikle forståelse for profesjonelle kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Kulturtilbudene skal være av høy kvalitet og vise hele bredden av kulturuttrykk.

- Scenekunst
- Visuell kunst
- Musikk
- Film
- Litteratur
- Kulturarv

Den kulturelle skolesekken har vært en del av regjeringens kulturpolitiske satsing for grunnskolen siden 2001 og har etter hvert blitt utvidet til videregående skole. Det betyr at alle elever fra 6 til 19 år innlemmes i ordningen.

5.1.3 Den kulturelle spaserstokken

Om den kulturelle spaserstokken heter det blant annet:

'Den kulturelle spaserstokken skal stimulere til tverrfaglig samarbeid mellom kultursektoren og helse- og omsorgstjenesten i kommunene. Tiltaket bør tilby arrangementer og aktiviteter innenfor alle kunst- og kulturgenre, som musikk, teater, film, litteratur og billedkunst. Arrangementene bør være åpne for alle, og benytte etablerte arenaer i nærmiljøet som forsamlingshus, bydelskaféer, kulturhus, kirkerom, sykehjem og omsorgssentre. Den kulturelle spaserstokken bør samarbeide med små og store kulturinstitusjoner, med kunstnere, utøvere og artister og lokalt kulturliv både profesjonelle og amatører. Det kan arrangeres formiddagsforestillinger på kino og teater, for å lette tilgjengeligheten for de som har problemer med å benytte tilbudene på kveldstid, og kulturinstitusjonene kan bidra med lokale arrangementer. Tiltaket bør ha som mål å få til mer aktivitet på tvers av generasjoner og etnisk bakgrunn.

Kommunenes satsing på kulturtiltak vil avhenge av kommunens størrelse, ressurser/økonomi, eksisterende tilbud, infrastruktur osv. Det er fornuftig at satsingen har en klar tilknytning til kulturfaglig kompetanse, og legger til rette for et godt samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten og kulturenhetene i kommunen. For mindre kommuner med små ressurser kan det være en fordel med interkommunalt samarbeid.'

5.1.4 Samarbeid mellom kultur- og opplæringssektoren

Den kulturelle skolesekken er et samarbeidsprosjekt mellom kultur- og opplæringssektoren både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, og omfatter alle skoler i Norge. Fylkeskommunen er ansvarlig for koordineringen regionalt, men kommunene har også mulighet til å utvikle sitt eget program. Det er stor variasjon i hvordan skolesekken organiseres på regionalt og lokalt nivå.

Målet for Den kulturelle skolesekken skal være:

- Å medvirke til at elever i skolen får et profesjonelt kunst- og kulturtilbud
- Å legge til rette for at elever i skolen lettere får tilgang til å gjøre seg kjent med og utvikle forståelse for kunst- og kulturuttrykk av alle slag
- Å medvirke til og utvikle en helhetlig innlemming av kunstferdige og kulturelle uttrykk i realisering av skolens innlæringsmål

5.1.5 Kultur og næring

Regjeringen har vedtatt at det legges frem ny handlingsplan for kultur og næring. Kulturdepartementet, Nærings- og Handelsdepartementet- og Regionaldepartementet samarbeider om handlingsplan som skulle være klar i 2012.

5.1.6 Kulturbygg

Kulturdepartementet er oppdragsgiver for bygg til statlige kulturinstitusjoner. Departementet gir også tilskudd til kulturbygg som forvaltes av fylkeskommunene og for 2012 er det bevilget 168.5 mill. kr.

5.1.7 Desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg

Desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg forvaltes av fylkeskommunen. Søker må ha kontakt med fylkeskommunen i sitt fylke for å få retningslinjer og vegledning om investeringstilskudd til kulturhus.

5.1.8 Oppsummering

Alt dette er eksempler på den betydning vårt samfunn legger på kulturtiltak og at alle likeverdig skal få ta del i dette - kultur og næring, kultur og helse, kultur og trivsel, kultur for førskolebarn, skolebarn, ungdom og eldre som trenger tiltak. Alle skal ha rik tilgang på gode kulturopplevelser.

Illustrasjon: Sigmund Sørensen

5.1.9 Kulturhusprosjekt i regi av Åkrehamn Utviklingsforum

Levende mangfold
Prosjektet tar sikte på både en utvidelse og en videreutvikling av Karmøy kulturhus. I fase én ble arkitekter engasjert til å utforme idéer. Her er juryens favoritt vist, tegnet av arkitektkontoret Cubus i Bergen.

Prosjektet Karmøy Kulturhus er organisert med en styringskomité og tre ressursgrupper med det formål å finne nye og originale løsninger for en utvidelse og videreutviklinga av Karmøy kulturhus.

Målet for fase to – som prosjektet er inne i nå – er å presentere:

- Alternative måter å finansiere en utvidelse og videreutvikling av Karmøy Kulturhus på
- Forslag til innhold, aktiviteter og økonomiske driftsmodeller
- Vise viktigheten av å satse på kultur og hvilken sentral funksjon et moderne kulturhus skal ha
- Vise vinnerforslaget slik det foreligger fra arkitekt
- Vekke begeistring og engasjement blant kommunens innbyggere

Prosjektets fase én ble støttet økonomisk av H.J. Rasmussen, Haugaland Kraft, Solstad Shipping og Rogaland Fylkeskommune.

Bygget og det omkringliggende området vil være med på å markere Karmøy som den kulturkommunen vi er.

Kulturhuset ligger i gangavstand fra fem skoler og en rekke barnehager. Kjøreavstand er kun 15 min. fra hotell og 20 min. fra flyplass, 15 min. fra Skudeneshavn, 10 min. fra Kopervik og 25 min. fra Haugesund.

Illustrasjoner: Arkitektkontoret Cubus, Bergen

Illustrasjon: Arkitektkontoret Cubus, Bergen

Utvidelse og videreutvikling
Karmøy Kulturhus framstår i vinnerutkastet som et bygg av vår tid, samtidig som det viser respekt for sine omgivelser. Det nye anlegget består av flere fløyer. Byggets utforming og materialvalg forøvrig, skaper en gradvis overgang mellom ute og inne, hvor en ledes inn langs hovedsalens røde betongvegg. Det har lykkes arkitekten å gi det nye tilbygget en uredd kontrast til det eksisterende. Utstrakt bruk av glass i fasaden gir en åpen, lys og lett atmosfære. Sentralt for prosjektet er trivsel, fellesarealer, kafé, tilbud og aktiviteter for alle – også for de eldre.

Gjennom nybygget vil kulturskolen få betydelig bedre bruksvilkår. Bygget vil rett og slettet gi et bedre og mer folkelig tilbud. Teater, konserter, revyer, skoleforestillinger etc. og tilbud for unge og eldre. Nybygget åpner også for større muligheter til å arrangere utstillinger, kongresser, fag- og næringsrelaterte arrangementer mv.

Den store kombisalen med fleksibelt amfi vil ha ca. 500 seter og en scene på ca. 180 m2. Effektiv drift ivaretas ved en samordnet felles servicebase lokalisert mot vestibyle.

Utearealene i sør/området mot miljøgaten, vil ha funksjon som aktivitets- og møteplass. Videre representerer den store tomten i vest store framtidige bruksmuligheter.

Dette byutviklingsprosjektet, muliggjort bl.a. gjennom midler fra den regionale utviklingsaktøren Rogaland Fylkeskommune, og et samarbeid med Karmøy kommune, sier bl.a. noe om hvilket potensial som ligger i dagens Karmøy kulturhus og hvilke utviklingsmuligheter som kan ligge i bygget med dets utvidelsesmuligheter. Perspektivet i dette bygger på en mulighetsstudie som er gjennomført av Åkrehamn Utviklingsforum: en ide-konkurranse blant arkitektfirmaer.

Vinnerutkastet, hvor en for 55 mill. kr. (2007) ville fått en storstue med sal med rundt 500 seter og en veldig fleksibel bruk, arealer til foreninger og lag, bibliotek, kafeteria mv. er her vist. Denne utredningen ønsker altså å belyse hvilket potensial som ligger i dagens Karmøy kulturhus og da til en "avgrenset" investeringskostnad. Utredningen tar således ikke for seg spørsmålet om hvorvidt kommunen ønsker å bygge et helt nytt kulturhus, hvor selvfølgelig spørsmålet om lokalisering kan gjøres gjeldende.

Det er fantastisk flott å se alle de muligheter vinnerutkastet fra idékonkurransen har funnet rom til. Et kulturhus må være et bygg med aktiviteter for alle aldersgrupper. Det er etter hvert en felles kunnskap at kulturvesenet er det egentlige helsevesen, med den store betydning det har for trivsel, velvære og folks helse.

Et Nye Karmøy kulturhus bør ta sikte på å være et pilotprosjekt hvor nettopp perspektivet skal være at alle grupper skal få et aktivt forhold til kultur som viktig del av et moderne velferdssamfunn.

5.1.10 Utredning Karmøy kulturhus

Karmøy kommune og representanter fra nærmiljøgruppene i Skudeneshavn, Åkrehamn og Kopervik vil gjennomføre en utredning som ser på kommunens behov for et kulturhus for hele kommunen, samt hvilke funksjoner et slikt senter bør inneholde.

Utredningen vil bl.a. ta sikte å belyse hvilke behov kommunen har i forbindelse med kulturlivet for å stimulere og legge til rette for en aktiv utvikling av kulturlivet i kommunen.

5.1.11 Tilleggsutredning Karmøy kulturhus

En påfølgende utredningen i regi av Åkrehamn Utviklingsforum vil se videre på de muligheter som ligger i en utvidelse av dagens kulturhus.
Utredningen vil gå inn som en del av denne byutviklingsrapporten, og tas med i et opptrykk nummer to. Tilleggsutredningen vil også bli å finne på nettet:
karmøy.kommune.no
nyekulturhuset.no
akrehamn-vekst.no.

5.1.12 Mandat og målsetting for tilleggsutredning for Karmøy kulturhus

Den regionale utviklingsaktøren Rogaland fylkeskommune har som nevnt bevilget midler til et samarbeidsprosjekt mellom Åkrehamn Utviklingsforum og Karmøy kommune som skal dreie seg om byutvikling. Prosjektet skal ha et utvidet fokus på betydningen av kultur og kulturutvikling.

Dette utvidete perspektivet for byutviklingsprosjektet skal særlig analysere og vurdere hvilke positive utviklingspotensial for kommunen og byen som ligger i en sterkere satsing på kultur generelt som samhandlingsarena og lim i lokalsamfunnet. En vil særlig se på hvilket potensiale en eventuell utbygging av Karmøy kulturhus, som ligger midt i bykjernen, vil kunne få.

Innenfor en radius på mellom 100 meter til et par km finner en sykehjem og en rekke andre boformer for eldre mennesker og tilhørende dagtilbud. Barneskoler, ungdomsskole, videregående skole, en rekke barnehager og andre offentlige institusjoner og virksomheter. En kjenner til hvilken betydning sentrale myndigheter tillegger gode kulturtilbud for barn og unge, voksne og eldre. Det er selvsagt av stor interesse å få kunnskap om hvilken betydning en slik forsterket satsing på kultur vil kunne ha for helse, miljø og trivsel både for kommunen og for utviklingen av byen.

Et annet viktige formålet med denne utredningen, er å få en grundig presentasjon av de muligheter som finnes når det gjelder utvikling og utbygging av Karmøy kulturhus. Det tenkes her både på forskjellige selskapsrettslige løsninger, eierform, investeringskostnader og forskjellige driftsformer.

Det vil her være særlig viktig at alternative finansieringsmåter presenteres og sannsynliggjøres slik at de kan fremstå som reelle alternativer til de mer tradisjonelle løsningene med helkommunal eier- og driftsform.

Prosjektet ønsker å utløse lokalt engasjement, deltakelse og eierskap. Perspektivet må være aktiv bruk, deltakelse og utviklingsmuligheter for mennesker i alle aldre og for hele kommunen. De nye aktiviteter som skal finne sin arena i et nytt og større bygg skal være til glede, trivsel og tilhørighet for innbyggerne i hele kommunen.

Tilleggsrapporten vil være et viktig plandokument og må således ha et tydelig strategisk perspektiv. Folks sterke deltakelse og engasjement i den pågående prosess og ønsket om å bidra til utviklingen av kommunen og lokalsamfunn har vært og er et stort fortrinn i arbeidet.

5.2 Reiseliv

5.2.1 Innledning

Reiselivsnæringen er en av verdens raskest voksende næringer, og i reiselivsstrategien "Destinasjon Norge" som ble lansert av regjeringen våren 2012 er det satt opp 3 hovedmål:
Mål 1: Økt verdiskaping og produktivitet i reiselivsnæringen.
Mål 2: Økt bærekraftig verdiskaping i reiselivet i distrikts-Norge gjennom flere lønnsomme bedrifter og flere helårs arbeidsplasser.
Mål 3: Flere kvalitativt gode opplevelser som tiltrekker seg betalingsvillige gjester.

Turister ønsker og søker ekte natur- og kulturopplevelser som er annerledes, og markedet for slike unike opplevelser vokser. Utlendinger som er på besøk, og også nordmenn på tur i eget land sier "ja takk" til spennende reiselivsprodukter av høy kvalitet.
Innovasjon Norge har som sin strategi å posisjonere Norge som et reisemål med "Unike opplevelser i storslått natur som appellerer til drømmer, som overrasker og som begeistrer nye og etablerte Norgesvenner".

I reiselivsplanen for Karmøy «Verdifulle opplevelser i Karmøy» blir det, ved siden av kulturhistoriske steder som Avaldsnes og Skudeneshavn, fremhevet som sterke sider for Karmøy: vakker og variert natur med hav, kyst, strender og lyngheier.

5.2.2 Hva har Åkrehamn å by på?

Byen Åkrehamn, med dens unike beliggenhet ved havet vil være et ypperlig utgangspunkt for sjøbaserte opplevelser, vandring langs havet og opplevelse av kystkultur i autentiske omgivelser. Fokus mht. reiselivsutviklingen for Åkrehamn bør ligge mot havet.

Stikkordsmessig kan en nevne følgende områder/ segmenter som kan være interessante når det gjelder en reiselivsutvikling for Åkrehamn:

- Kystkultur
- Karmøys utvandrerhistorie/kontakten med Amerika
- Vikingtiden
- Åkrasanden
- Sjøbaserte opplevelser

KYSTKULTUREN er allerede godt presentert via Åkrehamn Kystmuseum som kan tilby sine besøkende en oppdagelsesreise i stedets kystkultur. Museet huser et stort antall gjenstander og fotografier som viser Karmøys fortid som et viktig fiskerisentrum, og kontakten mellom Vest-Karmøy og Amerika.

UTVANDRERHISTORIEN fra Karmøy, som er unik i norsk sammenheng, er delvis dokumentert på Kystmuseet. En bør også her se på om det kan utvikles til en mer omfattende dokumentasjon, som viser spennvidden i historien.

VIKINGTIDEN er meget godt presentert på Avaldsnes, men skiltmarkører på interessante steder i Åkrehamn kan med fordel utvikles.

ÅKRASANDEN er sammensatt av flere strender, og gjennom hele året er Åkrasanden et svært populært rekreasjonsområde. Området er blitt beskrevet som en naturperle av internasjonal klasse.
Men ikke bare "Rekreasjon" er aktuelt. I stor grad vil "Action", dvs. aktiviteter som brettseiling, drageflyvning, og lignende kunne være med på å sette stedet på kartet. Området er også et godt utgangspunkt for turgåere. En merket natur- og kultursti går fra Åkrasanden til Ferkingstad. Her kan en oppleve gammel historie, kultur og spennende naturopplevelser.

SJØBASERTE OPPLEVELSER. Med sin beliggenhet ved havet og med sine gode havneforhold vil det være meget naturlig at Åkrehamn blir utgangspunkt for fiskeopplevelser og andre utfluktsbaserte tilbud til havs.

5.2.3 Forslag til tiltak

- Videreutvikling av natur- og kulturstien mellom Åkrehamn og Ferkingstad, beregnet for både lokalbefolkningen og tilreisende.
- Utvikling av et dokumentasjonssenter /-avdeling mht. Karmøys utvandrerhistorie.
- Se på muligheten for å reise et monument på byens vestligste punkt Mortholmen, dedikert til stedets over tusenårige kontakt med andre land og folk.
- Utvikling av sjøbaserte opplevelsesprodukter(fiske/ sightseeing med båt)i samarbeid med Åkrehamn Fartøyvernforening.
- Utvikling av aktivitetstilbud som brettseiling, drageflyvning på Åkrasanden i samarbeid med aktuelle aktører.
- Videreutvikling av festivalen «Fiskeridagene i Åkrehamn» samt se på andre muligheter for festivalutvikling
- Etablere og utvikle overnattingstilbud på stedet.

5.3 Nyere historie, kystkultur og kulturvern

5.3.1 Kulturminner og kulturmiljø

Kulturminner er en del av vår felles kulturarv, og omfatter mange forhold som sagn, historier, tradisjoner, fornminner, bygninger, landskap og virksomheter. I dette kapittelet fokuseres det på de deler av kulturminnene og miljøene som inkluderer fysiske forhold som bygninger, landskap og virksomheter. Den immaterielle delen av kulturen behandles ikke her.

Kulturminner og kulturvern har en viktig identitetsskapende funksjon for innbyggerne. De er også viktige elementer i utvikling av turisme og reiseliv. I videreutvikling av byens identitet og kulturforståelse har særlig havneområdet og sjøen, sjøhusbebyggelsen, Åkrasanden og til en viss grad også heiene i øst en viktig funksjon.

Det er trivsel i å kunne bevege seg fritt i havneområdet og langs sjølinjen. Arealer som tidligere var tilgjengelige for allmenheten er imidlertid over tid blitt lukket og privatisert. Det er en trend som synes å fortsette, og som vil kunne sette en stopper for muligheter som innbyggerne og tilreisende i generasjoner har hatt nytte og glede av. Strandlinjen er en begrenset og verdifull ressurs som i likhet med andre ressurser bør forvaltes på en god og bærekraftig måte. Det er i alles interesser å utvikle et bylandskap der tilgang til sjø og svaberg ivaretas.

For å ivareta Åkrehamn sin historiske rolle som en by med sterk tilknytning til sjøen er det viktig å sørge for at utsikten mot havet ikke hindres ved større sammenhengende og høy bebyggelse i havnelinjen. I kommunens planarbeid framover må det derfor sørges for at det blir opprettholdt tilstrekkelig med siktlinjer til havet og åpne rom slik at byen som helhet fremdeles fremstår med en naturlig tilknytning til havet i vest.

Åkrehamn har en rik bygningsarv som bidrar til å gi byen en historisk dybde og særpreg. Inkludert i denne arven er et relativt stort antall monumentale bygg som blant annet Karmøy kulturhus, den gamle barneskolen, Mortholmen salteri, Åkra gamle kirke og Åkra nye kirke. Disse nøkkelbyggene er viktige landemerker i bybildet. Det er viktig at denne arven forvaltes på en god måte, inkludert den visuelle profilen i forhold til landskap og bygningsmasse omkring.

Bevaring av kulturminner og kulturmiljø krever ofte vern. Hva som er bevaringsverdig er ikke selvsagt og ofte gjenstand for debatt. Det er en utfordring i den videre utviklingen av byen Åkrehamn at det legges opp til en diskusjon og beslutninger om hva som er viktige kulturminner og kulturmiljøer. Plan- og bygningslovens rammeverk og Kulturminneplanen for Karmøy (2008-2012) må brukes aktivt i denne sammenhengen.
Dersom Åkrehamn skal beholde sin historie, identitet og egenart i framtiden må områder som er regulert til bevaring og andre kulturminner forvaltes på en mer helhetlig og forutsigbar måte.

5.3.2 Utfordringer

1) Er det større, sammenhengende kulturmiljøer i Åkrehamn som det er viktig å ta vare på?

I Kulturminneplanen for Karmøy kommune (2008 - 2012) er det presentert en omfattende og grundig oversikt over bevaringsverdige bygninger og kulturminner i Åkrehamn fra tiden før 1900. I det videre arbeidet med utvikling av byen må det legges sterk vekt på de føringer som ligger i denne planen. Planen omfatter i liten grad kulturmiljø og bygninger fra de siste 100 årene, og det er derfor også viktig i det videre vernearbeidet at denne tidsepoken tillegges vekt.
Dersom Åkrehamn skal beholde sin historie, identitet og egenart i fremtiden, er det viktig at den videre utviklingen av byen, og særlig havneområdet, skjer i samsvar med og i forståelse for de kulturverdiene som ennå finnes.
I dag er mindre deler av havneområdet allerede regulert til spesialområde bevaring etter Plan- og bygningsloven. Enkeltdispensasjoner og manglende helhetsforvaltning i forhold til tilgrensende områder har imidlertid redusert den kulturhistoriske verdien i disse områdene. Et eksempel på det er området rundt Trålbøteriet hvor store deler av den gamle bygningsmassen er revet.

Åkrehamn er i hurtig vekst. Den eldre delen av bebyggelsen er i hovedsak lokalisert i attraktive fortettingsområder, noe som medfører et stort press både på bebyggelse og andre kulturminner. Det er flere viktige områder som ikke er ilagt vernerestriksjoner og må beskyttes mot uheldige inngrep. Dette gjelder særlig bebyggelsen på Øynå og Holmen. Det er viktig i den videre utviklingen av byen at det skjer i samspill med de kulturverdiene som finnes utenfor de regulerte bevaringsområdene samt at de områdene som allerede er regulert til bevaring forvaltes på en strammere og mer forutsigbar måte.

2) Er det miljø og enkeltminner som er glemt og som bør få større oppmerksomhet?

De siste hundre årene har en rekke områder rundt havnebassenget blitt utlagt som allmenninger. Det er viktig at disse allmenningsrettene registreres, oppgraderes og videreføres slik at nærhet til havnemiljøet kan ivaretas for byens befolkning. Dette gjelder særlig de seks moloene rundt havnen, Kaien, Søra-sjøen (området vest for Sjøenvegen/Stongvegen, i dag regulert til bevaring), Ahasverus-sjøen (sør for Fryseriet), Årabrotsbukta og Årabrotsholmen. Bortsett fra moloene og Kaien, er disse områdene i dag planlagt utbygd til boliger eller næringsvirksomhet av private foretak. Avløsning av eller dispensasjon fra allmenningsrettighetene til disse områdene bør unngås.

Flere områder rundt havnebassenget ble på begynnelsen av 1900-tallet tinglyst med allmenningsrettigheter. Flere av disse allmenningsrettighetene er i løpet av de siste tiårene avløst.

En allmenning er et felles areal, et område som alle eller en bestemt gruppe, har bruksrett til. I middelalderen var "allmenning" et ord for "åpning mot sjøen". Allmennheten skulle ha adgang til sjøen som et felleseie.

Det er viktig at allmenningsrettighetene registreres og gjøres kjent i forbindelse med planarbeid, utbygging og videre utvikling av havneområdet. Avløsning eller dispensasjon fra allmenningsrettighetene bør unngås.

Allmenningene bør være åpen for allmennheten og fungere som en møteplass med kontakt og tilgjengelighet til sjøen.

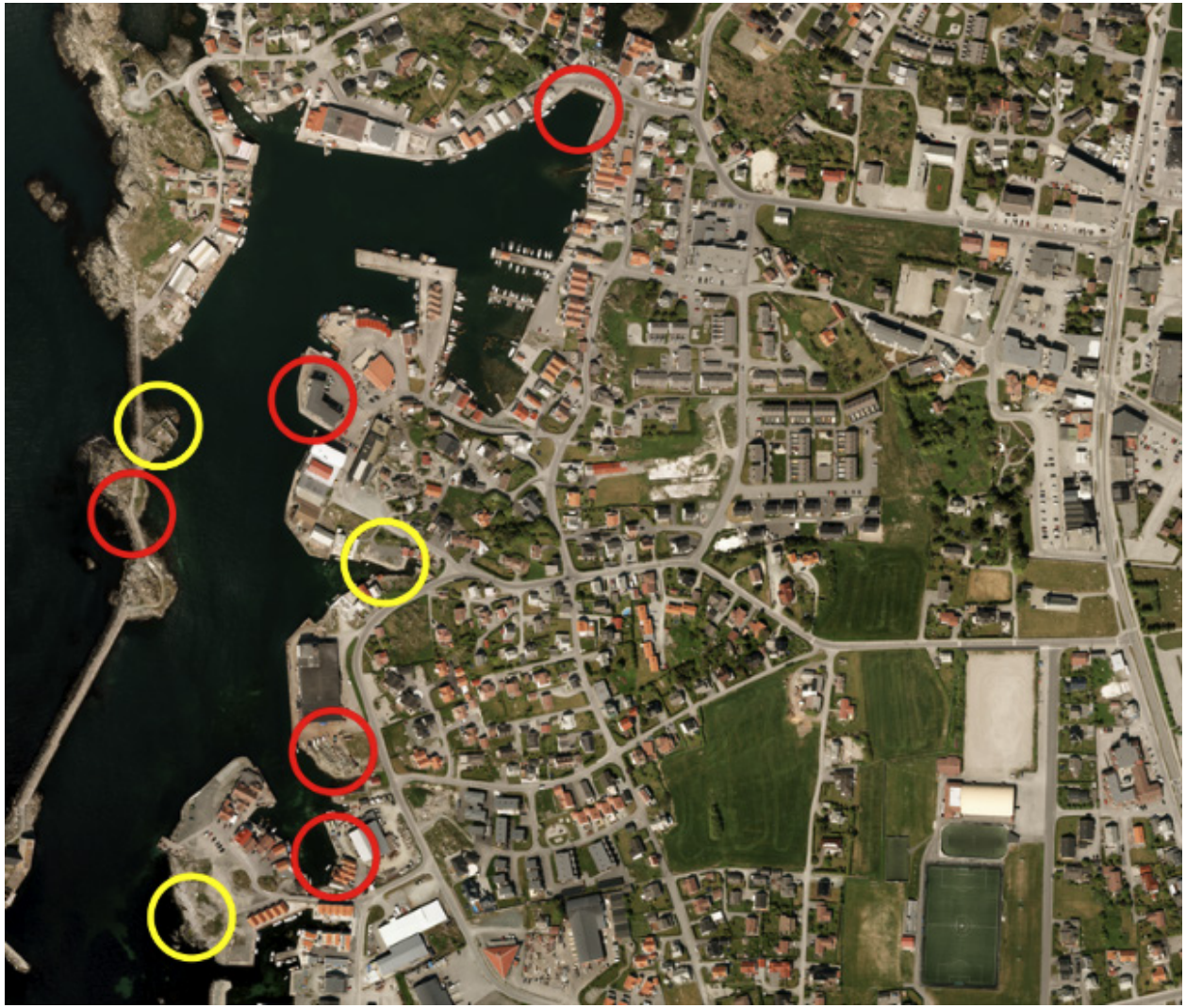

Kilde: Kystverket, rød sirkel: allmenninger,
gul sirkel: avløste allmenninger
Illustrasjon: Karl Sjøen

5.4 Sagahistorie og fornminner

5.4.1 Innledning, kulturminner og historie fra førreformatorisk tid

Åkra blomstrer i vikingtiden
Det har trolig bodd folk på Åkra fra helt tilbake til yngre steinalder (4000-1800 f.Kr), men det var i vikingtid at stedet blomstret.
Åkra har få kulturminner og funn fra tida før vikingtid (ca. 800-1050 e.Kr). Viktigst er den flotte bygdeborgen på Steinsfjellet som trolig ble etablert allerede i folkevandringstid (ca. 400-550 e.Kr.). Men i vikingtiden skjer det noe som gjør at Åkra markerer seg som et særegent og viktig sted. Dette ser vi blant annet av tre spesielle båtgraver, tre bautasteiner som trolig har markert et tingsted eller en kultplass, samt skriftlige kilder som forteller at kongen lot den jordeiende makteliten på Åkra få beholde sin frie stilling gjennom vikingtid og middelalder (ca. 800-1500 e.Kr). Nevnes må også at navnet Åkra trolig kommer av hellig aker, og at det ble bygget en kirke ved det gamle kultstedet/tingstedet. Om vi sammenfatter alt dette, kan vi danne oss et spennende bilde av den historien som utfoldet seg på Åkra i vikingtid og tidlig middelalder. En del av denne historien kan også knyttes opp til norrøne myter, fornsagaer og eldgamle lokale sagn.

Hva har vi?
Bygdeborgen på Steinsfjellet.
Bygdeborgen ble trolig etablert i folkevandringstid, men kan ha vært brukt til inn i vikingtid og er den største av Karmøys tre bygdeborger. Den har trolig fungert som et tilfluktssted for gårdsbosetninger fra store deler av Vest-Karmøy. I borgen er rester av et lite hus som kan ha vært en vaktbod.

Åkra – hellig åker
Navnet Åkra kommer av flertallsformen av åker. Indikasjoner på en mulig Frøya-kultus, gjør at vårt Åkra mest sannsynlig kan forstås som hellig åker (Jfr. prof. Magnus Olsen, 1915:211)

5.4.2 Tre båtgraver fra vikingtid

Båtgravene på Mosbron (vikingtid, ca. 800-1050 e.Kr.)

- Kvinne gravlagt i båt ved sjøen, Mosbron. Rike gravgaver med blant annet hest og hund og spillebrikker. Fruktbarhetskultus? Var den gravlagde volve/ prestinne for Frøya?.

- Mann gravlagt i båt, Mosbron. Graven innehold bl.a. et anglosaksisk praktsverd, svært likt Gilling-sverdet i England. Slike sverd ble gitt i gave for å understreke et allianseforhold innen aristokratiet. Var den gravlagde en av kongens nærmeste underordnede? Eller hadde han fått sverdet i gave fra en person høyt oppe i den engelske eliten?

- Båtgrav med tre bisselmunnbitt. Hellesklubben, like ved sjøen. Graven må ha inneholdt mye mer. Var personen opprinnelig gravlagt med tre hester?

Alle tre båtgravene ble utgravd før krigen. Funnene kom inn litt etter litt i perioden 1905-1950.

Kvinne i båt. Første halvdel av 800-tallet. Gravhaug 25-30 m i diameter, ca. 2 m høy. (Branngrav)

Funnliste:
- Stykker av sammensatt beinkam, hvor sideskinnene har strekornamenter.
- Terning av bein
- Lite vektlodd av bly'
- 3 spillebrikker av horn, av type nærmest som Nicolaysen: Langskipet fra Gokstad, men uten noen ornamentlinje
- Ca. 170 båtsaum av jern. (Har eksistert flere hundre
- Skjelettdeler av menneske, hest og hund
- 2 ovale bronsespenner av typen R. 647, P 37 (ren type)

Båtgraver og sjø blir ofte satt i sammenheng med vanene som var guder for fruktbarhet. De mest kjente blant vanene var Njord, Frøy og Frøya. Kvinnen som ble gravlagt i båtgraven på Mosbron kan ha vært en volve, en prestinne for Frøya. Hunden og hesten i graven hennes gir assosiasjoner til en fruktbarhetskultus. Det samme gjør båtgravens plassering på Åkra - hellig åker. Også spillebrikkene i graven gir assosiasjoner til spådomskunst. (Culin1890-91,1898).

Det er dessuten langt flere menn enn kvinner som blir gravlagt i båt og skip. En annen av disse få kvinnene er Osebergdronningen. Hun kalles også en volve, levde på noenlunde samme tid som "åkravolven" og ble gravlagt i et skip som kom fra samme område. Kan de ha tilhørt samme miljø?

Mannsgrav i båt. Siste halvdel av 800-tallet. Gravhaug12 m i diameter, ca. 2 m høy. (Ubrent)

Funnliste:
- Ca. 70 båtsaum av jern
- Noen ubrente dyrebein, deriblant 4 tenner, trolig av hest
- Stykker av tveegget sverd, av typen R. 505, (Petersens type L) sterkt forrustet. Anglosaksisk, svært likt Gilling-sverdet
- Stykker av spydspiss av jern nærmest som R. 529, forrustet men med ornamenter på falen
- Stykker av minst 2 pilspisser av jern
- Små jernomviklede pilspisser av tre
- Beinnål, avflatet, hull i den ene enden
- Remspenne av bronse, firesidet med bronseblikk til rembeslag
- Bronsenål i to stykker, har visstnok hatt ring oventil som mangler
- Bryne av kvartsitt i to sammenhørende fragmenter

- Flatt, lite bryne av kvartsitt
- Eiendommelig klebersteinsstykke, hæl formet, flatt på oppsiden.
- Fiskesøkk av stein med dobbelt fure, sl. R. 477
- Stykker ubrent bein.
- Ca. 65 båtsaum. Funn S5394 a-c
- Større remspenne av jern med nål av jern med nærmest rektangulær avlang ring
- En del nærmest ubestemte jernfragmenter
- Stykker til ildflint
- Stykker av sverdklinge og nagler

Båtgrav. Hellesklubben. Datert til yngre jernalder (ca. 550-1050 e. Kr). (Askeladden id: 61190)
Tre bisselmunnbitt av jern og et ukjent, større antall båtnagler

5.4.3 Tre (fire?) bautasteiner fra vikingtiden.

Bautasteinene kan ha markert et tingsted eller et kultsted like ved eller på tunet til den gamle Åkragarden. Steinene stod opprinnelig på nåværende asfalterte plass, nord for Åkra gamle kirke. Steinene ble tatt ned og flyttet. De er nå gjenreist på plenen ved Karmøy Kulturhus.

5.4.4 Åkra kirkested

Et kirkested på et hedensk helligsted?
Det var vanlig å bygge kirker på gamle hedenske helligsteder. Dette kan også ha skjedd på Åkra. Vi vet ikke når. Kirkestedet Åkra nevnes første gang i kirkeregnskapet år 1301 da biskop Arne besøker Karmøy. Det er trolig samme kirke som i begynnelsen av 1660-årene betegnes som revet. En ny stavkirke blir så bygget; kirkeregnskapene mellom 1620 og 1660 nevner reparasjoner av svaler. Den nåværende Åkra gamle kirke er fra 1821. Den har blant annet en gammel altertavle av Andrew Smith.

5.4.5 Åkragårdens frie stilling og maktgrunnlag i vikingtid/middelalder

Skriftlige kilder forteller at storparten av gårdene på Karmøy ble krongods, mens Åkra fikk beholde sin frie stilling.

Det er få funn fra Åkra tidfestet til fra før vikingtid, men fra 800-tallet dukker de opp for fullt. Samtidig ser vi at Ferkingstadområdet, som har mange funn fra folkevandringstid og merovingertid, får langt færre funn fra 800-talet og utover. Det ser ut som om høvdingsetet på Vest-Karmøy har flyttet fra Ferkingstad til Åkra. Dette kan ha sammenheng med rikssamlingsprosessen og hendelser ved Karmsundet.

Konsolidering av kongemakten på 800-tallet førte til store endringer over hele Karmøy. Høvdinger og storbønder opplevde at jordeiendommer ble konfiskert og lagt inn under kongen. Nord-Karmøy har den største tettheten av krongods i hele landet. Det vil si at Kongen eier storparten av gårdene på Nord-Karmøy og i Haugesund. Også ellers på Karmøy var størsteparten av jorden eid av kongen i vikingtid og tidlig middelalder.

På Åkra skjer det motsatte: det jordeiende aristokratiet får beholde eiendomsretten til jorden og stedet blomstrer opp i vikingtiden. Dette kan skyldes at jordeierne på Åkra var kongens allierte og derfor unngikk de å få eiendommene konfiskerte av kongemakten. De ble tvert i mot belønnet for innsatsen sin, kanskje på bekostning av makteliten på Ferkingstad som kan ha stått på "feil" side i rikssamlingskampene.

En annen forklaring kan være at et gammalt jordeiende aristokrati på Åkra klarte å legitimere sin maktbasis ved å vise tilknytting til et guddommelig opphav og framstå som sentrale religiøse aktører (Frøyakultus?). Dette viste de blant annet ved å gravlegge sine døde ledere i båtgraver. Slike gravlegginger var både bevisste religiøse kulthandlinger og politiske demonstrasjoner. På den måten kan de ha etablert et "forsvar" som selv ikke rikskongene våget å rokke ved.

Åkragårdens frie stilling fortsatte helt inn i nyere tid. Gjennom middelalderen gav kongen mye av jordegodset sitt til kirken, og mange av gårdene som tidligere var krongods blir nå kirkegods. Dette skjedde ikke på Åkra. De skriftlige kildene forteller at jordeierne på Åkra beholdt sin frie stilling også inn i nyere tid. Dokumenter fra 1600-tallet viser at mens bare 11,7 % av jordegodset i Avaldsnes sokn var i bondeeie, så var hele 71 % av jordegodset i Åkra sokn eid av bønder. Selve storgarden Åkra var på samme tid i 85% bondeeige, resten tilhørte kongen, adelsslekten Bille og Falnes prestebod.

5.4.6 Hva kan historie og kulturminner brukes til?

Hvis folk skal være interessert i å ta vare på kulturminner, må de vite at disse finnes og de må kjenne til historien som er knyttet til dem. Det er også viktig å vise at kulturminner og historie kan "brukes" i vår egen samtid.

Kulturminner, kulturmiljøer, historie og sagn kan brukes som:

- Identitetsskapende faktor for lokalbefolkning
- Trivselsfaktor for befolkningen
- Grunnlag for utvikling av reiseliv og andre næringer

Åkras spesielle vikingtidshistorie har vært lite påaktet og er lite kjent, kanskje fordi kulturminnene ble rasert ganske tidlig. De spennende funnene fra båtgravene har også fått lite fokus. Nå bør tiden være inne til å sette søkelyset på Åkras historie fra vikingtid og tidlig middelalder. Området fra Åkra til Ferkingstad har også en unik immateriell historie som særlig omhandler særegne kvinneskikkelser. Dette er sagn, myter og virkelige historier som både kan knyttes til bestemte kulturminner og bestemte steder langs aksen Åkrehamn-Ferkingstad. Stikkord er volver, skjoldmøyer, hekser og huldrer. Dette er temaer som fasinerer samtiden.

5.4.7 Forslag til tiltak

Åkras kulturminner fra vikingtid er helt eller delvis ødelagte. Noen funn ligger på Arkeologisk museum i Stavanger, andre er forsvunnet. Hvordan kan vi så "synliggjøre en usynlig historie"?

- Forbedre kultur- og naturstien fra Åkrehamn til Ferkingstad
- Lage egne nettsider om Åkras tidlige historie. Nettsidene bør også ha med vår immaterielle historie. Nettsidene bør være på norsk og engelsk. De bør lages slik at de kan brukes både av menigmann (lokalfolk, skoler, turister) og av fagfolk som skal inspireres til å forske videre på Åkramaterialet.
- Lage kopier av noen av praktfunnene.
- Tilbakeføre de tre bautasteinene som står ved Kulturhuset til tunområdet for den opprinnelige Åkragården (nå delvis parkanlegg). Her bør det også reises skilt med oversiktskart som forteller om den gamle Åkragården, tingstedet/kultstedet, kirkestedet og båtgravene. (Merk at jo lenger bautasteinene står ved Kulturhuset, jo vanskeligere kan det bli å få lov til å flytte dem tilbake.)
- Skilt som forteller om Åkra Gamle Kirke.
- Skjøtsel av bygdeborgen på Steinsfjellet. Skilt må settes opp, trær bør fjernes både på selve bygdeborgen og i siktlinjen mot havet. Vi bør søke Fylkeskommunen om å få restaurere de sammenraste murene.
- Fokusere på de særegne mytiske og historiske kvinneskikkelsene som opptrer i linjen Åkra-Ferkingstad. Dette kan gjøres både på nettsidene, gjennom historiske vandringer, dramatiseringer, avisartikler, faglige artikler, TV-program etc.

5.4.8 Kart med stedsangivelser

Illustrasjon: Marit Synnøve Vea

Kulturminner – historie. Fra Sandane til Liknes

Illustrasjon: Marit Synnøve Vea

Kulturminner – historie. Fra Liknes til Ferkingstad.

Illustrasjon: Marit Synnøve Vea

5.5 Lag og foreninger

5.5.1 Fjellag

Både Åkra og Sevland har aktive fjellag.
På Åkra har de bygget opp fjellagshytta som er blitt et veldig populært turmål. Hver søndag utenom skoleferien er det åpent fra 11.00-15.00 med salg av kaffi, kake, vafler etc. Sevland fjellag er aktive med å oppruste turstier, og legge til rette for at folk skal komme seg ut i frisk luft.

5.5.2 Speiderbevegelsen

Åkra har hatt en aktiv speidergruppe siden 1950. I tillegg til å drive med vanlig speideraktivitet har de rustet opp Speiderplassen på Åkra. Dette er til stor glede for turgåere i alle aldre.

5.5.3 Karmøy kulturhus

På Karmøy kulturhus drives ungdomsklubben "Down under". Her kan ungdommene surfe på nettet, spille forskjellige spill, treffe venner, handle i kiosken og høre på musikk. Ungdomsklubben er åpen onsdager og torsdager 18.00-22.00. I tillegg er det diskotek lørdager 19.00-00.30. Aldersgrensen er fra 8. klasse til 18 år.

5.5.4 Skolekorps

Åkraområdet har 3 skolekorps: Ådland, Åkra og Sevland. Etter å ha "ligget nede" en stund, er skolekorpsene blitt populære igjen. De øver jevnt og trutt, deltar i konkurranser og er ikke minst med og sprer glede på 17. mai.

5.5.5 Tilbud i Åkra idrettslag

- Fotball
- Håndball
- Allidrett (Idrettsskolen)
- Turn og trampett
- Friidrett
- Innebandy
- EL-innebandy
- Sykkelgruppe
- Joggegruppe
- Oldermannslauget

Åkra IL har aktivitetstilbud for barn fra 5 år og oppover og det tilbys et mangfold av aktiviteter.
Et økt plassbehov er dekket ved at idrettslaget gis anledning til å benytte gymsalene på skolene.

Et tak over isbanen ville gitt enda et ettertraktet tilbud, og da ikke bare til folk i Åkra-området, men hele distriktet, og selvfølgelig skolene på Karmøy på dagtid.

5.5.6 Utfordringer

Idrettslaget og alle de andre frivillige organisasjonene er sårbare på den måten at de er prisgitt ildsjelene som bruker mye av sin fritid på å holde hjulene i gang. Hvordan kan vi verne om ildsjelene, og/eller belønne dem slik at vi får beholde alle sammen og at nye har lyst å være med? Det er viktig når Åkrehamn ekspanderer slik den gjør, at det støttes opp om de frivillige organisasjonene og de mange ildsjelene som bidrar der.

5.6 Tros- og menighetsliv i Åkrehamn

Som tro og som kultur
Kristen tro har synlige uttrykk i kultur og samfunn over alt hvor den finnes. Dette gjelder også her vest på Karmøy, hvor vi har lagt vekt på den enkeltes tro og det personlige indre liv. Trosliv vil imidlertid alltid ytre seg og viser igjen med fellestrekk – da som kultur, aller tydeligst i egne bygg og i merkbar aktivitet. Innbyggerne i Åkrehamn ser og møter derfor kristenlivet som kultur, uavhengig av egen tro. Kirker og bedehus angår lokalsamfunn, lokalpolitikk og kulturen for øvrig. En oversikt over Åkrehamnsamfunnet i fortid, nåtid og framtid må derfor ha tros- og menighetsliv med i bildet.

5.6.1 I historisk perspektiv

I historisk perspektiv er det viktig å ha med den rolle lekmannsbevegelse og misjonsorganisasjoner har spilt, både i og utenfor Den norske kirke. Åkrehamn og Vest-Karmøy fikk seint egen lokal prest, og ei gammel og lita kirke var først og fremst seremonikirke ved de store livsanledningene for de fleste. Desto viktigere da det kristelige foreningslivet i hjemmene og i bedehusene som oppstod etter lokalt engasjement og innsats. I det tradisjonelle Åkrehamn-samfunnet var dette foreningslivet noe som strakte seg langt ut over "den lille flokk", og det representerte på et vis den tids folkekirke. Å være med i forening var lokalkultur samtidig som det var misjonssak, og på basar eller juletrefest på Bedehuset kunne alle gå, enten de åpent bekjente tro eller ikke.
Vekkelsesbevegelser har også satt sitt preg i vårt lokale kirkelandskap. Brytninger innen bedehus og kirke i forbindelse med disse har gitt en bredde av menigheter og hus som helt klart må være med i et bilde av tros- og menighetslivet i Åkrehamn.
Gudshusene, slik de fremstår i dag, er derfor en naturlig måte å videre presentere bildet av kristenkulturen i Åkrehamn.

5.6.2 Åkra gamle kirke

Åkra gamle kirke ligger synlig til vegen som den tradisjonelle hvite trebygningen de fleste har som selve bildet av ei kirke. Denne brukes i dag mest som bryllupskirke. I aktivt gudstjenesteliv ellers er det kun på Allehelgensdag, ved den årlige minnegudstjenesten for de omkomne på sjøen, at den er i bruk. Kirkebygget har imidlertid stor verdi kulturhistorisk, og vern og vedlikehold av gamlekirka må trolig i framtida ivaretas av flere instanser enn de kirkelige rådene i Åkrehamn og Karmøy.

5.6.3 Åkra kirke

Åkra kirke, fra 1985, ruver som bygg og representerer

dagens kirke av Åkra menighet, Den norske kirke. Den er et av landets største kirkebygg. Ved oppstart for 25 år siden undret nok noen hvem som skulle fylle dette huset, her hvor kristenlivet til da hadde foregått i så dominerende grad i forenings- og bedehusliv, forholdsvis fritt fra den offisielle kirkestrukturen. Raskt viste det seg at nye kom til. Byggefelt og befolkningsvekst og utviklingen generelt, gjorde at mangfoldig aktivitet snart fylte huset. Sang- og musikkliv, klubber og aktivitet for barn og unge, mannsforening og tradisjonelle kvinneforeninger – mange fant kirka som et sted både for tros- og folkeliv. Gjennom årene har da noen former gått ut, mens andre er kommet til, og Åkra menighet står i dag midt i strømmen av menigheter i Den norske kirke, i sin særegne rolle som søndagsfeirende gudstjenestefellesskap for sine troende, og samtidig ei høytidsfeirende folkekirke med dype røtter i bred felleskultur for de mange. Livsanledningene – dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd, ser ikke ut til å forsvinne ut av kirka. Åkra menighet ser et særlig ansvar for å være sann kirke nettopp i disse møtepunktene og ta på alvor at kirka her har et kall utfra sin historisk gitte situasjon, eksempelvis ved tradisjoner som konfirmasjon der kirka hvert år settes i møte med den største delen av 14-åringene i Åkrehamn.

Bedehusene fyller fortsatt en viktig rolle i menighetslivet i Åkrehamn. For noen som valg av et profilert alternativ til kirka, for andre som økte valgmuligheter og større bredde i former for kristent arbeid. For noen handler det praktisk også om hvor man bor, og om tilknytning til det mest lokale arbeidet.

5.6.4 Åkra bedehus

Åkra bedehus (Zoar fra 1903) har gjennom årene vært et viktig gudshus, og har formet mennesker og kultur i flere generasjoner. Både den jevne virksomhet, møter, sang- og musikk, barne- og ungdomsarbeid, søndagsskole og de viktige periodene med vekkelse, har satt tydelige spor, også i nåtid. Med sin sentrumsbeliggenhet i Åkrehamn representerer Åkra bedehus en kristen lekmannskultur som hele vegen har ønsket å formidle et budskap til sin samtid, og som vil være en viktig kraft også i framtida. De siste årene har bygget gjennomgått modernisering, og betydelige investeringer er gjort, i høy grad med frivillig innsats og innsamla midler. I kulturlivsforstand er det et hus der små og store flokker samles i trosfellesskap fra uke til uke, men fortsatt også med anledninger der huset åpner seg mot mange flere, ved basar eller 17. mai-servering og nygammel god bedehuskultur.

5.6.5 Ådland bedehus

Ådland bedehus (Salem 1914) ligger med fasade langs hovedvegen, synlig for alle forbipasserende og bebodd til fulle med indre liv av de lokale. Nå i 2012 er Ådland bedehus et av de klareste eksempler på at "det lille lokale bedehuset" fortsatt kan spille en viktig rolle i sitt lokalmiljø. Det drives i tradisjonelle former, med søndagsskole, Yngres, misjonsmøter osv., med fornyelse og kontinuitet. Mange sentrale ledere er også aktive i musikkorps og annet lokalt arbeid, og de deltar i felles kirkeliv, idrett og kultur i Åkrehamn.

5.6.6 Bedehuset Ljosheim på Sevland

Bedehuset Ljosheim på Sevland (1907) har mange av de samme trekkene i sitt klare lokalsamfunnspreg og samler mange til møter, tradisjonelt barne- og ungdomsarbeid, søndagsskole. Likevel med et klarere selvstendig preg, nedfelt i statutter, som gjør at Bedehuset Ljosheim for mange er en egen menighet. Parallelt med nye arbeidsformer har Bedehuset Ljosheim på en god måte holdt oppe et særegent uttrykk som de tradisjonelle sanglags-gruppene, en form som har preget musikklivet på Karmøy i flere generasjoner.

Frikirkelige menigheter setter også et tydelig preg på Åkrehamn-kulturen, og de fortjener en plass i dette raske overblikket på tros- og menighetsliv i Åkrehamn. Bildet er mangfoldig og får ingen full presentasjon her, men særlig er det naturlig å ta med de to husene:

5.6.7 Salen pinsemenighet

Salen pinsemenighet representerer med sitt hus og sin virksomhet i Åkrehamn en klassisk pinsemenighet, med den frihet og organisering som hører til. Her møtes de som har en avklart tilknytning, men alltid med ønske om å nå flere. Pinsen i Åkrehamn framstår i dag som en moderne menighet, og er på ingen måte et lukket samfunn. Synligheten også i kulturen i allmenn forstand har sitt praktiske uttrykk i rollen som avlastningslokale for Åkra ungdomsskole, en ordning som i tillegg til løsning for skolen har gitt Pinsen leieinntekter til et nå modernisert hus for framtidas pinsemenighet i Åkrehamn.

5.6.8 Saron, Den frie evangeliske forsamling

Saron, Den frie evangeliske forsamling, ligger like ved kjøpesenteret Amfi. Saron har gjennom de siste årene utviklet seg fra sin tradisjonelle menighetsdannelse, til i dag å framstå i Åkrasamfunnet som en klart organisert aktør i kulturen. Saron har med solide ledere valgt å framstå med tydelig profil, og viser dermed igjen både som initiativtaker til felleskristne aksjoner og som aktive i forbindelse med politiske valgkamper.

Eksemplene over gir selvsagt ikke et fullt bilde av menighetene i og utenfor Den norske kirke. Det finnes nok også andre viktige fellesskap, som Blå Kors, og samlinger i hjemmene og andre steder. Likevel – alt kristent trosliv leves i sitt lokalsamfunn, ikke som et indre liv alene, men som synlig uttrykk og i den forstand alltid som kultur. I Åkrasamfunnet har mange opplevd gjennom årene at det bortimot har vært nødvendig å ha kjennskap til kristenkulturen. Noen ganger kan dominansen kanskje gitt for lite rom for allmennkulturen. Men i positiv forstand vil det være viktig

også framover for alle å ha innsikt i troskulturen i samfunnet omkring oss. Så blir det en viktig oppgave for alle de kristne forsamlingene å ha en åpen kultur, som kombinerer klarhet i sitt eget, med forståelse for at samfunnet skal gi gode rammer for alle, uansett religion eller livssyn, og et mangfoldig kulturliv i gudshusene og andre kulturhus.

5.7 Naturopplevelser i grenselandet natur og kultur

5.7.1 Bakgrunn

Natur- og kulturopplevelser i og rundt byen er med på å skape trivsel, aktivitet og en opplevelse av tilhørighet.

Åkrehamn, med sin fra naturens side varierte ramme rundt byen, innehar rike muligheter til å tilrettelegge for friluftsaktiviteter og naturopplevelser.

En areal- og naturforvaltning som tilgodeser dette vil gi vil kommunen fortsatt gode muligheter til å utvikle attraktive tilbud til innbyggerne. Etablering av et gangvegnett mellom bebyggelse, grøntområder, sentrumspark, skoler, barnehager, kulturhus, havn, strandsone og markaområdene vil være et viktig bidrag i dette.

Åkrasanden med sine hvite strender og rike flora, er med på å gi byen noe av dens særpreg.
Gjennom hele året et strendene et mye brukt tur- og friluftsområde.

5.7.2 Foreslåtte tiltak

Åkrasanden-området representerer et egenartet natur- og kystlandskap og strendene er leveområde for et rikt utvalg av planter, fugler, insekter og andre organismer. I dette vekslende landskapet ut mot storhavet, med sandstrender, våtmarksområde og svaberg, har et stabilt, men sårbart plantedekke klort seg fast. Her trives et mangfold av insekter og det er et rikt fugleliv. I tillegg finner en her kulturminner.

I dag er bare deler av sandstrendene regulert og sikret som friområde (se vedlagte utsnitt fra kommuneplanen). Friluftsrådet Vest har forvaltningsansvaret for dette området. Øvrige strender er regulert som områder som enten er båndlagt eller som skal båndlegges. Resten er regulert som LNF-område (landbruks-, natur- og friluftsformål), på lik linje med store deler av landarealet i Karmøy kommune for øvrig. Sjøområdet utenfor strendene er regulert som viktig friluftsområde/båtutfartsområde/viktig naturområde.

I de senere år har en sett at boligutbygging og næringsetablering utgjør et øket press på området. Gjennom arealplanlegging kan det iverksettes nødvendige tiltak for å sikre økt vern og stanse dagens trend med nedbygging og forringelse. For eksempel kan dagens friområde utvides til å omfatte hele dette kystlandskapet.

Vern av området kan også være vegen å gå. Et eksempel her er Jæren landskapsvernområde som ble opprettet i 1977. Kystlandskapet på strekningen Liknes-Stong er våre Jær-strender, og det vil være avgjørende at kommunen har en langsiktig plan som ivaretar og sikrer dette.

5.7.3 Åkrasanden-området, utsnitt fra kommuneplan
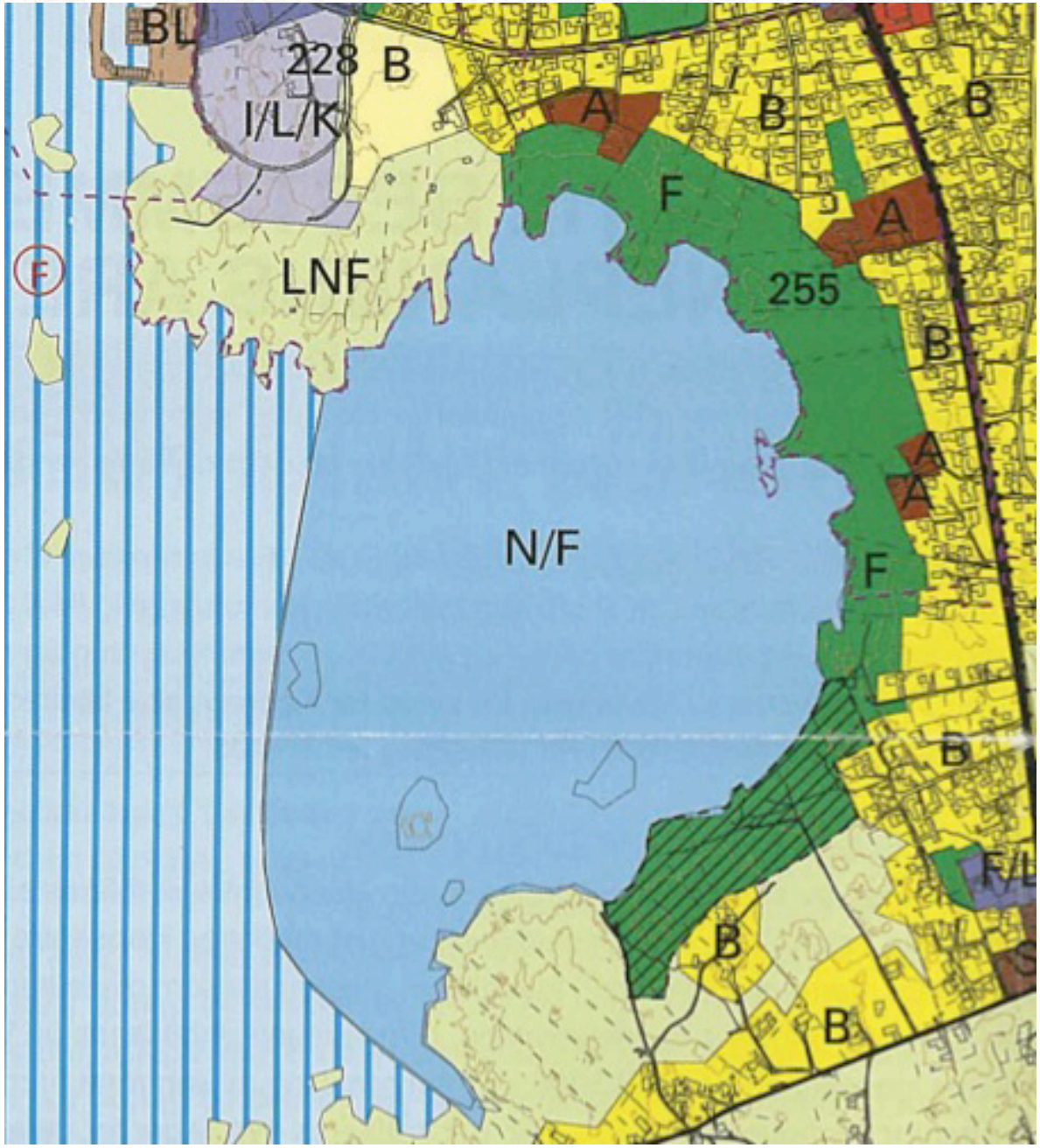
LNF-område:	Landskaps-, natur- og friluftsområde
N/F-område:	Viktig friluftsområde (båtutfartsområde)/Viktig naturområde
F-område:	Friområde
B-område.	Boligområde
A-område:	Allmennyttige formål